

اصلاحات نظام برنامه ریزی و درس آموخته هایی از تجربه ترکیه

ارائه دهنده:

دکتر رحیم تقی زاده

بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ

تاریخ ارائه: ۱۴۰۳/۰۶/۰۷

مرکز پژوهشهای توسعه و آینده نگری

فهرست مطالب

بخش ۴

سیر تحولات نظام بودجه ریزی ترکیه

بخش ۵

حکمرانی نظام بودجه ریزی در ترکیه

بخش ۶

بحث و جمع بندی

بخش اول ۱

مقدمه و تحولات اقتصادی ترکیه

بخش ۲

سیر تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

بخش ۳

حکمرانی نظام برنامه ریزی توسعه در ترکیه

مقدمه و تحولات اقتصادی ترکیه

بخش اول ۱

هدف

- ضد و رت باز طراحی نظام برنامه ریزی و بودجه ریزی
- شروع اجرای قانون برنامه هفتم پیشرفت
- تجربه تئوریک و تصویب قانون برنامه هفتم
- تاکید رئیس جمهور محترم و دولت چهاردهم بر اجرای برنامه هفتم

با هدف درس آموزی سبب سستی از تجربه بین المللی در اصلاح ساختار نظام برنامه ریزی و بودجه ریزی، سبب اختراعات، نهادها و فرآیندهای نظام برنامه ریزی و بودجه ریزی ترکیب با و یکپارچه سازی و به صورت تهنیدی و برپاس مطالعه اسنادی مورد بحث قرار می گیرد.

- ۱ | مرور بر تحولات اقتصادی ترکیه
- ۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه
- ۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی
- ۴ | نظام بودجه ریزی
- ۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی
- ۶ | درسهای سیاستی

سوالات اصلی

- ۱- در قیاس تطبیقی ساختاری نظام بودجه ریزی دولتی ترکیه با سیستم بودجه ریزی عمومی ایران چه درسهایی می توان از تجربه ترکیه در حکمرانی برنامه ریزی و بودجه ریزی گرفت؟
- ۲- روند تحولات و اصلاحات ساختار نظام بودجه ریزی ترکیه در یک سیر تاریخی به ویژه دو دهه گذشته چگونه بوده است؟
- ۳- فرآیندهای نظام بودجه ریزی ترکیه طی مراحل تهیه، تصویب، اجرا و نظارت آن شامل چه اقداماتی است؟
- ۴- شیوه های تامین منابع و توزیع مصارف در ساختار بودجه ریزی ترکیه شامل چه موارد عمده ای است؟
- ۵- دولت ترکیه با استفاده از چه مکانیسم ها و ابزارهایی ارتباط بین نظام برنامه ریزی و نظام بودجه ریزی سنواتی را برقرار می کند؟
- ۶- دولت ترکیه با بهره مندی از چه ساختارها و نهادهایی برای کاهش و یا جبران کسری بودجه اقدام می نماید؟
- ۷- نقش نهادهای نهادها و سازمانهای ملی و محلی در نظام بودجه ریزی ترکیه چگونه بوده و تفکیک وظایف بر اساس چه برنامه هایی صورت می گیرد؟ حکمرانی برنامه ریزی، بودجه ریزی و خزانه داری در ترکیه چگونه است
- ۸- برنامه و اقدام عملی ترکیه برای پیاده سازی نظام بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد و افزایش کارایی منابع عمومی چیست؟
- ۱۰- دولت ترکیه برای تعریف، تصویب، اجرا و بهره برداری از پروژه های عمرانی از چه فرآیندها و مکانیسم هایی استفاده می کند؟
- ۱۱- نقاط ضعف و قوت نظام بودجه ریزی ترکیه بر اساس سنجش دیدگاههای خبرگان چیست؟

مروری بر تحولات
اقتصادی ترکیه

۱

تحولات نظام
برنامه ریزی
توسعه

۲

حکمرانی نظام
برنامه ریزی

۳

نظام بودجه ریزی

۴

حکمرانی نظام
بودجه ریزی

۵

درسهای سیاستی

۶

تحولات اقتصادی ترکیه

شاخص های اقتصاد کلان

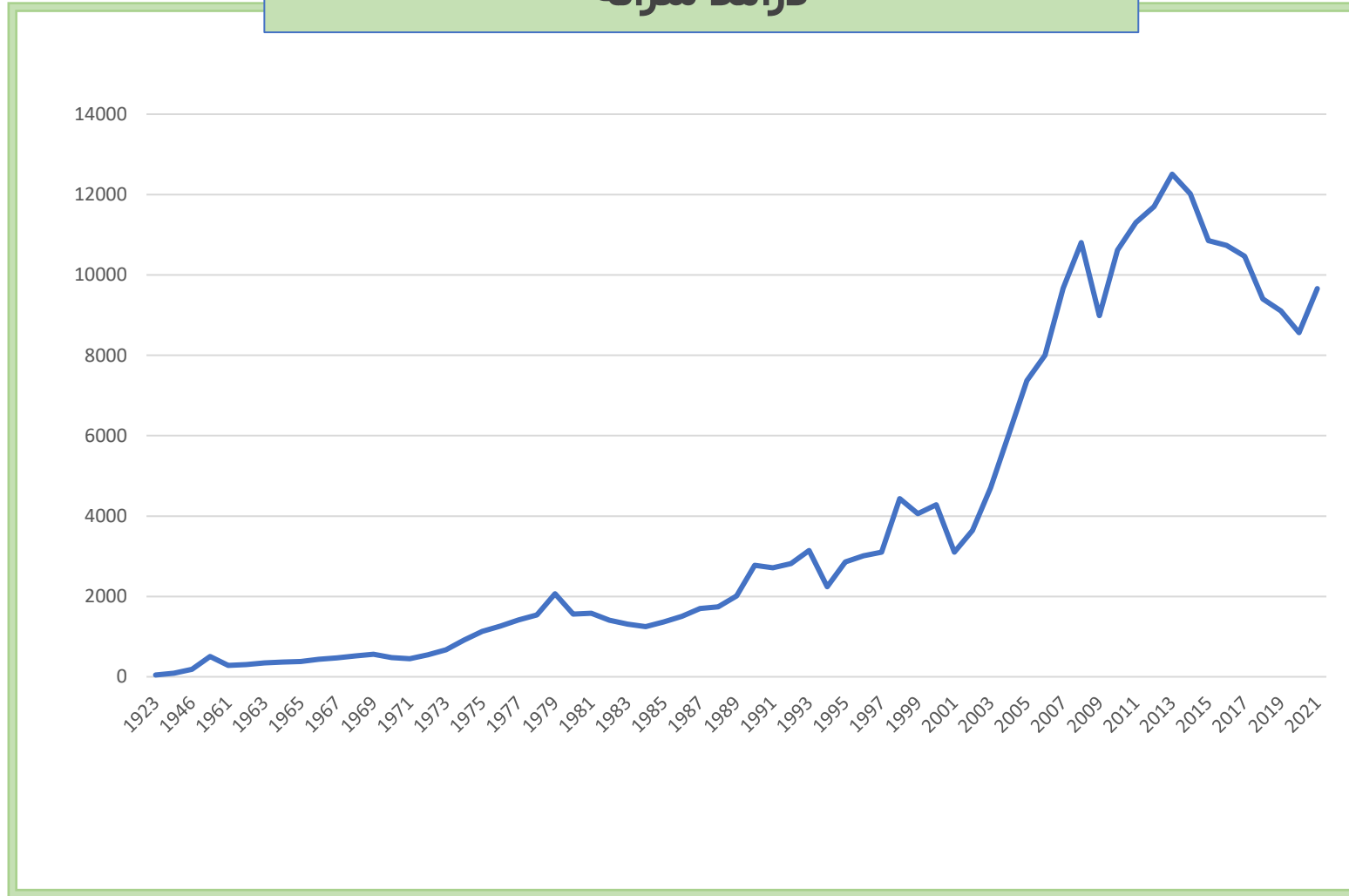
ردیف	عنوان شاخص	مقدار	جمع کل	مرد	زن
			جمعیت ۱۵ سال و به بالا (هزار نفر)	۳۳۱۲۸	۳۲۸۴۲
۱	جمعیت (هزار نفر)	۸۵۲۷۹			
۲	ارزش تولید ناخالص داخلی ابتدای سال ۲۰۲۲ (میلیارد دلار)	۸۰۲	نیروی کار (هزار نفر)	۲۳۲۷۴	۱۲۱۲۷
۳	رشد شاخص بهای مصرف کننده (درصد)	۵۷.۶۸	اشتغال (هزار نفر)	۲۱۳۱۲	۱۰۵۸۵
۴	نرخ رشد تولید ناخالص داخلی در سه ماه پایانی ۲۰۲۲ (درصد)	۳.۹	بیکار (هزار نفر)	۱۹۶۲	۱۵۴۲
۵	شاخص تولید صنعتی (درصد)	- ۱.۳	جمعیت غیرفعال (هزار نفر)	۸۹۱۰	۲۰۷۱۴
۶	شاخص اطمینان مصرف کننده (درصد)	۷۹.۱	نرخ مشارکت نیروی کار (درصد)	۷۲.۳	۳۶.۹
۷	ارزش صادرات در سال ۲۰۲۲ (میلیون دلار)	۲۵۴۱۷۲	نرخ اشتغال (درصد)	۶۶.۲	۳۲.۱
۸	ارزش واردات در سال ۲۰۲۲ (میلیون دلار)	۳۶۳۷۱۱	نرخ بیکاری (درصد)	۸.۴	۱۲.۷
۹	نرخ رشد اقتصادی در سال ۲۰۲۱	۱۱.۴			
۱۰	رشد شاخص بهای تولیدکننده (درصد)	۸۶.۴۶			

- مروری بر تحولات اقتصادی ترکیه
- تحولات نظام برنامه ریزی توسعه
- حکمرانی نظام برنامه ریزی
- نظام بودجه ریزی
- حکمرانی نظام بودجه ریزی
- درسهای سیاستی

تحولات اقتصادی ترکیه

درآمد سرانه

۱

مروری بر تحولات اقتصادی ترکیه

۲

تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳

حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴

نظام بودجه ریزی

۵

حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶

درسهای سیاستی

۷

شهریور ماه ۱۴۰۳

اصلاحات نظام برنامه ریزی و درس آموخته هایی از تجربه ترکیه

بررسی تاریخی رشد اقتصادی ترکیه

متوسط نرخ رشد اقتصادی

۱

مروری بر تحولات اقتصادی ترکیه

۲

تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳

حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴

نظام بودجه ریزی

۵

حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶

درسهای سیاستی

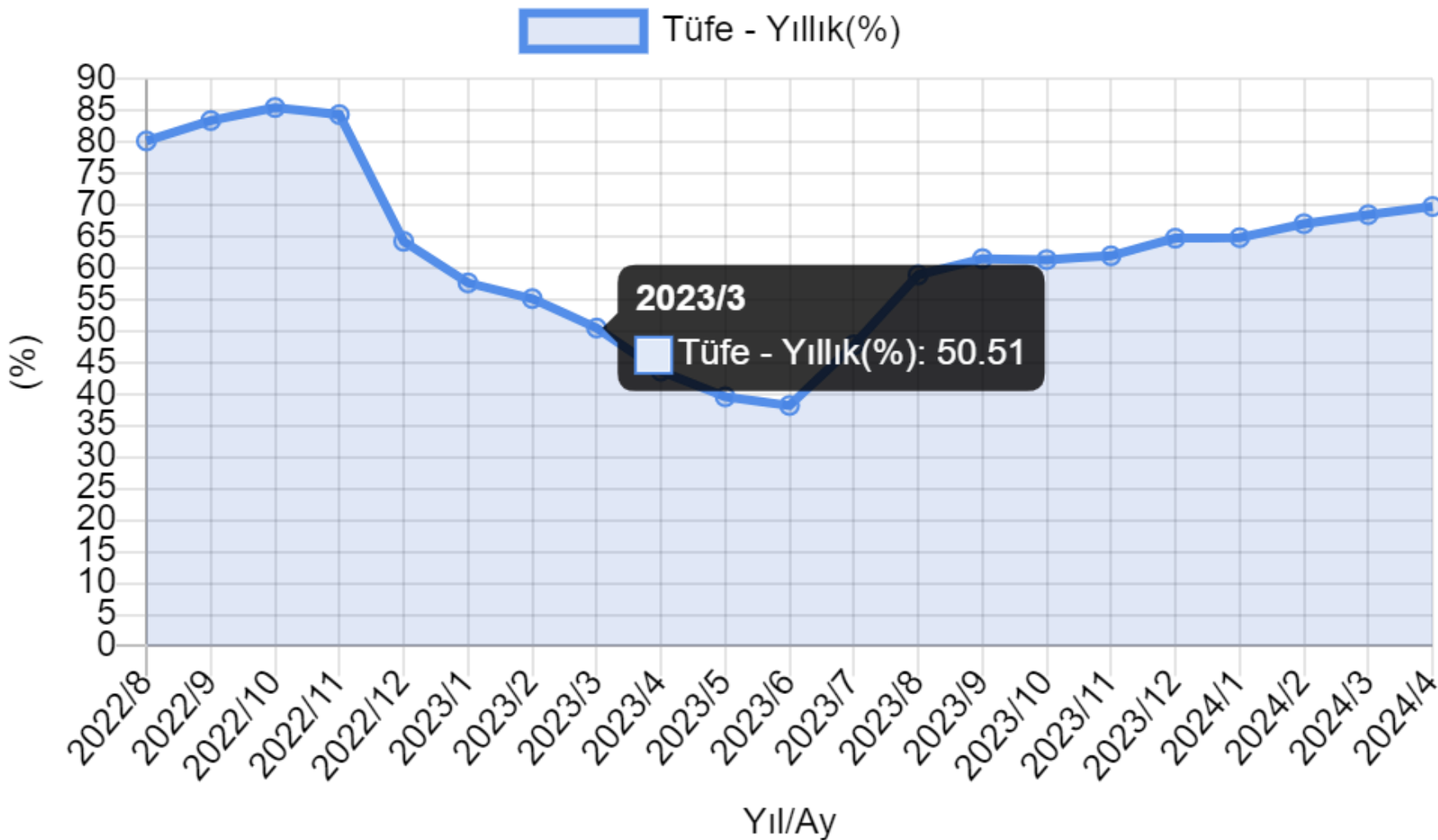
شهریور ماه ۱۴۰۳

اصلاحات نظام برنامه ریزی و درس آموخته هایی از تجربه ترکیه

تغییرات شاخص بهای مصرف کننده

Tüketici Fiyat Endeksi Yıllık (%)

۱ | مروری بر تحولات اقتصادی ترکیه

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

بخش ۲

سیر تحولات نظام برنامه
ریزی توسعه

سابقه برنامه ریزی

ترکیه یکی از کشورهای بلندبافتد رزمینه برنامه ریزی توسعه است. ریشه برنامه ریزی توسعه با برنامه های توسعه صنعتی دهه ۱۹۳۰، شروع آن با تدوین برنامه های توسعه پنج ساله و ایل دهه ۱۹۶۰ و تکامل آن نیز با پروگرام های میان مدت سه ساله و برنامه های راهبردی اوایل قرن بیست و یکم بوده است.

پس از فوولوشی امپراتوری عثمانی و تشکیل جمهوری در ۲۹ اکتبر سال ۱۹۲۳، توسعه اقتصادی، مهمترین اولویت دولت ترکیه بود. تمرکز بر طول «کنگره اقتصادی از میر» در دهه اول جمهوری، برنامه های توسعه صنعتی دهه ۱۹۳۰، برنامه ریزی بلندمدت توسعه از دهه ۱۹۶۰ و پروگرام های میان مدت سه ساله از سال ۲۰۰۶ محورهای اصلی الگوی برنامه ریزی توسعه در این کشور به شمار می روند.

۱

مروری بر تحولات اقتصادی ترکیه

۲

تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳

حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴

نظام بودجه ریزی

۵

حکمرانی نظام بودجه ریزی

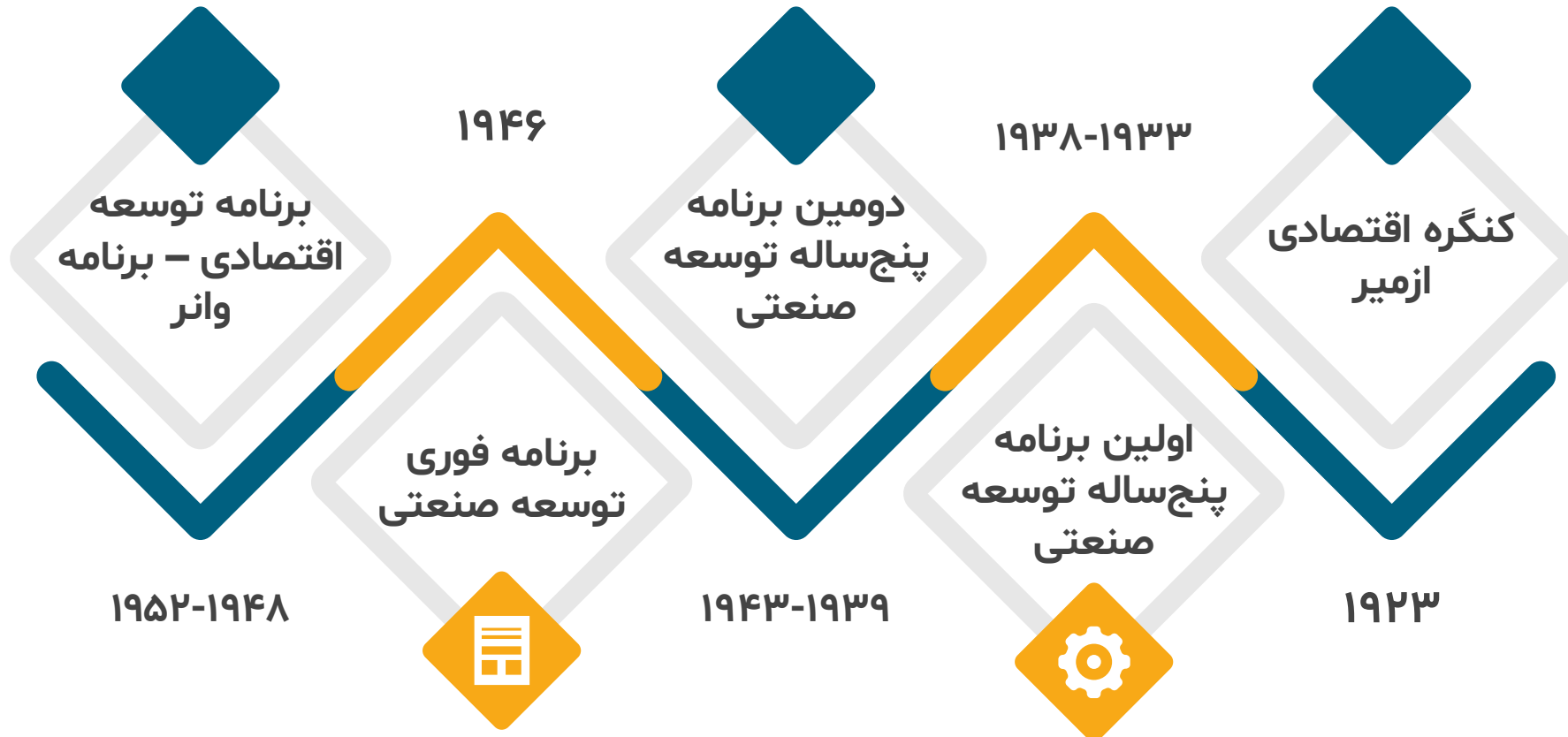
۶

درسهای سیاستی

دوران قبل از برنامه ریزی توسعه

۱۹۶۰-۱۹۲۳ دوران برنامه های توسعه صنعتی

۱. مروری بر تحولات اقتصادی ترکیه
۲. تحولات نظام برنامه ریزی توسعه
۳. حکمرانی نظام برنامه ریزی
۴. نظام بودجه ریزی
۵. حکمرانی نظام بودجه ریزی
۶. درسهای سیاستی

دوران قبل از برنامه ریزی توسعه

جهت‌گیری اصلی سیاست‌های اقتصادی ترکیه در دهه اول جمهوریت، برگرفته از «کنگره اقتصادی از میر» بود. رویکرد اقتصادی این کنگره، واگذاری اقتصاد به بخش خصوصی و اعطای نقش نظارتی و تنظیم‌کنندگی به دولت در اقتصاد بود.

در دوره ۱۹۲۳-۱۹۳۱ آزادی‌های وسیعی به بخش خصوصی اعطا شده بود و سطح مداخله دولت در اقتصاد به پایین‌ترین خود رسیده بود به همین جهت این دوره در ترکیه به «دوره لیبرال» مشهور است.

از سال ۱۹۳۳ برنامه‌های توسعه صنعتی و مداخله دولت در اقتصاد در دستور کار دولت ترکیه قرار گرفت. از مهم‌ترین ویژگی‌های اقتصادی دوره ۱۹۳۸-۱۹۲۳، بازسازی و نوسازی ساختارهای اقتصادی ترکیه در قالب الگوی «دولت‌گرایی»، توسعه بخش خصوصی، تأکید بر اقتصاد ملی و خودکفایی، جایگزینی واردات و حاکمیت الگوی اقتصاد آزاد با تمرکز بر ملی‌گرایی را می‌توان برشمرد.

پس از برنامه صنعتی اول و البته با تداوم رویکرد قبلی، دومین برنامه صنعتی ترکیه نیز با هدف صنعتی سازی به ویژه ایجاد کارخانه‌ها و زیرساخت‌های اقتصادی برای حمایت از بخش خصوصی تهیه گردید که عملاً با وقوع جنگ جهانی دوم این برنامه اجرا نگردید.

با اتمام جنگ دوم جهانی و در ادامه برنامه‌های صنعتی، «برنامه فوری صنعت» مشتمل بر تعدادی پروژه به ویژه در بخش‌های نساجی، ماشین‌سازی، آهن و فولاد که با همکاری وزارت اقتصاد، بانک سومر و بانک اتی برای یک دوره پنج‌ساله تهیه شده بود، در سال ۱۹۴۶ به تصویب دولت رسید اما به دلیل رد درخواست ۶۱۵ میلیون دلاری ترکیه نزد برنامه توسعه اروپا، این برنامه اجرا نگردید.

با شکست و عدم اجرای برنامه فوری صنعت، در سال ۱۹۴۷، برنامه دیگری به نام «برنامه توسعه اقتصادی ترکیه» توسط آقای سلیمان وانر تهیه و ارائه شد. این برنامه پنج‌ساله برای بازه زمانی ۱۹۴۸-۱۹۵۲ تهیه و برای اجرای آن ۳۷۲۹ میلیون لیر منابع مالی پیش‌بینی شده بود. در این برنامه تلاش شده بود برخلاف برنامه‌های صنعتی قبلی، علاوه بر توسعه صنعتی، رویکرد جامع‌تری نسبت به عدم توازن‌های منطقه‌ای اعمال شود

۱

مروری بر تحولات
اقتصادی ترکیه

۲

تحولات نظام برنامه
ریزی توسعه

۳

حکمرانی نظام
برنامه ریزی

۴

نظام بودجه ریزی

۵

حکمرانی نظام
بودجه ریزی

۶

درسهای سیاستی

۱۳

شهریور ماه ۱۴۰۳

دلایل شروع برنامه ریزی توسعه (۱۹۶۰- تاکنون)

- ❑ بی انضباطی مالی دولت حزب دموکرات در دهه ۱۹۵۰
- ❑ کاهش شدید ارزش پولی ملی به ویژه در سال ۱۹۵۸
- ❑ توصیه و فشار سازمانهای بین المللی به ویژه IMF و OECD برای بهبود تراز پرداخت ها و تعدیل کسری بودجه
- ❑ وضعیت سیاسی دهه ۱۹۵۰ که سرانجام به کودتای ۲۷ می ۱۹۶۰ رسید.

❑ وزیر امور خارجه وقت ترکیه در سال ۱۹۵۹ و با وساطت سازمان همکاری اقتصادی و توسعه OECD در پاریس با پروفیسور «تین برگن» اقتصاددان و نوبلیست هلندی دیدار کرد و از وی برای ساماندهی و برنامه ریزی امور اقتصادی ترکیه دعوت به عمل آورد.

۱

مروری بر تحولات
اقتصادی ترکیه

۲

تحولات نظام برنامه
ریزی توسعه

۳

حکمرانی نظام
برنامه ریزی

۴

نظام بودجه ریزی

۵

حکمرانی نظام
بودجه ریزی

۶

درسهای سیاستی

دلایل شروع برنامه ریزی توسعه (۱۹۶۰- تاکنون)

- ❑ «تشکیلات برنامه ریزی دولت» ذیل نخست وزیر در تاریخ ۳۰ سپتامبر ۱۹۶۰ و با هدف تهیه و اجرای برنامه های توسعه به رهبری و سازمان دهی تین برگن تأسیس گردید.
- ❑ در ماده ۱۲۹ قانون اساسی ۱۹۶۱، توسعه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی وابسته به برنامه ریزی عنوان شده است. MADDE 129.- İktisadî, sosyal ve kültürel kalkınma plâna bağlanır. Kalkınma bu plâna göre gerçekleştirilir
- ❑ برای اولین بار در قانون اساسی ۱۹۶۱ ذیل سرفصل «احکام اجتماعی و اقتصادی» و در ماده ۴۱، به توسعه مبتنی بر برنامه ریزی و تشکیلات برنامه ریزی دولت اشاره شد و وظیفه تهیه برنامه های توسعه به دولت واگذار گردید.

- ❑ . MADDE 41.- İktisadî ve sosyal hayat, adâlete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacıyla düzenlenir. İktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek; bu maksatla, millî tasarrufu artırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve **kalkınma planlarını** yapmak **Devletin ödevidir**

- ۱ | مرور بر تحولات اقتصادی ترکیه
- ۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه
- ۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی
- ۴ | نظام بودجه ریزی
- ۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی
- ۶ | درسهای سیاستی

برنامه های توسعه ترکیه از ۱۹۶۳ تاکنون

ردیف	عنوان برنامه	دوره برنامه	تهیه کننده
۱	برنامه دوازدهم توسعه	۲۰۲۴-۲۰۲۸	سازمان استراتژی و بودجه
۲	برنامه یازدهم توسعه	۲۰۱۹-۲۰۲۳	سازمان استراتژی و بودجه
۳	برنامه دهم توسعه	۲۰۱۴-۲۰۱۸	وزارت توسعه
۴	برنامه نهم توسعه (هفت ساله)	۲۰۰۷-۲۰۱۳	سازمان برنامه ریزی دولت
۵	برنامه هشتم توسعه	۲۰۰۱-۲۰۰۵	سازمان برنامه ریزی دولت
۶	برنامه هفتم توسعه	۱۹۹۶-۲۰۰۰	سازمان برنامه ریزی دولت
۷	برنامه ششم توسعه	۱۹۹۰-۱۹۹۴	سازمان برنامه ریزی دولت
۸	برنامه پنجم توسعه	۱۹۸۵-۱۹۸۹	سازمان برنامه ریزی دولت
۹	برنامه چهارم توسعه	۱۹۷۹-۱۹۸۳	سازمان برنامه ریزی دولت
۱۰	برنامه سوم توسعه	۱۹۷۳-۱۹۷۷	سازمان برنامه ریزی دولت
۱۱	برنامه دوم توسعه	۱۹۶۸-۱۹۷۲	سازمان برنامه ریزی دولت
۱۲	برنامه اول توسعه	۱۹۶۳-۱۹۶۷	سازمان برنامه ریزی دولت

۱

مروری بر تحولات اقتصادی ترکیه

۲

تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳

حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴

نظام بودجه ریزی

۵

حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶

درسهای سیاستی

برنامه های توسعه ترکیه از ۱۹۶۳ تاکنون

- ❑ **برنامه اول:** کاهش وابستگی خارجی و استفاده کمتر از منابع خارجی و به جای آن استفاده از منابع و امکانات داخلی و ضرورت تحولات ساختاری و اساسی در نظام اقتصادی ترکیه تأکید شده بود.
- ❑ **برنامه دوم توسعه:** از یکسو افزایش درآمد سرانه و از سوی دیگر توزیع درآمد و رفع نابرابری‌های منطقه‌ای، ایجاد فرصت‌های جدید اشتغال و کاهش بیکاری، توزیع رفاه حاصل از توسعه بین اقشار مختلف جامعه (عدالت اجتماعی) و توسعه اجتماعی مورد تأکید بود.
- ❑ **برنامه سوم توسعه:** علاوه بر بهبود ساختارهای اقتصادی، افزایش درآمد ملی، به ویژه توسعه صنایع تولیدکننده کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای، کاهش وابستگی به منابع خارجی، هدف قرار دادن عضویت در جامعه اقتصادی اروپا و رفع موانع اداری و فنی عضویت ترکیه در اتحادیه اروپا مورد تأکید قرار گرفت.
- ❑ **برنامه چهارم توسعه:** به دلیل بی‌ثباتی‌های سیاسی و اقتصادی آن دوره، با یک سال تأخیر به اجرا گذاشته شد. در این دوره که تورم بالا و کسری بالای بودجه حاکم بود، دولت تلاش کرد راهبرد توسعه صنعتی شدن در ترکیه را در پیش گرفته و کسری تراز پرداختها را با منابع داخلی جبران کند.

۱

مروری بر تحولات
اقتصادی ترکیه

۲

تحولات نظام برنامه
ریزی توسعه

۳

حکمرانی نظام
برنامه ریزی

۴

نظام بودجه ریزی

۵

حکمرانی نظام
بودجه ریزی

۶

درسهای سیاستی

برنامه های توسعه ترکیه از ۱۹۶۳ تاکنون

ویژگی‌های کلی این چهار برنامه را به شکل زیر بیان کرد:

- تعیین اهداف سالانه برای رشد اقتصادی. به‌عنوان مثال در برنامه اول توسعه، رشد اقتصادی ۱۲ درصد و نرخ تورم نیز ۵ درصد هدف‌گذاری شده بود که عملاً رشد ۶.۴ درصدی تحقق پیدا کرد. در برنامه دوم توسعه نیز اقتصاد ترکیه از رشد ۶.۷ درصدی برخوردار بود.
- اولویت‌دهی به بخش صنعت به عنوان پیشتاز اقتصاد کشور. در هر چهار برنامه رشد بخش صنعتی به اهداف خود دست پیدا کرد و سهم بخش کشاورزی نیز از اقتصاد سیر نزولی طی کرد.
- حاکمیت چشم‌انداز بلندمدت ۱۵ ساله بر برنامه‌ها. برنامه‌های پنج‌ساله در واقع به شکل برشی ۵ ساله از راهبردهای بلندمدت ۱۵ ساله کشور تهیه می‌شدند.
- تمرکز بر داده‌ها و آمارهای اقتصادی به جای تغییرات ساختاری در ارزیابی برنامه‌ها. اگرچه توسعه اجتماعی و اقتصادی و ایجاد تغییرات کیفی و زیربنایی از اهداف برنامه‌های توسعه این مقطع به شمار می‌رود اما در ارزیابی برنامه عمدتاً تمرکز بر شاخص‌های کمی مثل تولید ملی و درآمد سرانه محدود شده بود و به اعتقاد بسیاری از محققین آمار سازی و شاخص سازی در ارزیابی برنامه‌ها مسلط بود.

۱

مروری بر تحولات اقتصادی ترکیه

۲

تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳

حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴

نظام بودجه ریزی

۵

حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶

درسهای سیاستی

برنامه های توسعه ترکیه از ۱۹۶۰ تاکنون

- ❑ **برنامه پنجم توسعه:** با تأکید بر اجرای سیاست‌های توسعه صادرات و اولویت‌بخشی به باز کردن اقتصاد ترکیه شروع شد. از اهداف اصلی این برنامه، به حداقل رساندن مداخله دولت در اقتصاد، اجرای سیاست تجارت خارجی آزاد، جذب سرمایه‌گذاری خارجی، افزایش سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، مسکن و همچنین کاهش نابرابری‌های توسعه بین منطقه‌ای بود.
- ❑ **برنامه ششم توسعه:** با افزایش نرخ تورم، نرخ بهره و بی‌ثباتی در اقتصاد کلان، کاهش تورم هدف اصلی برنامه ششم توسعه بود.
- ❑ **برنامه هفتم توسعه:** با هدف اتخاذ تدابیر ساختاری و نهادی برای غلبه بر مشکلات احتمالی در انطباق با روند ادغام با اتحادیه اروپا تهیه شده بود
- ❑ **برنامه هشتم توسعه:** در سال ۲۰۰۱ همراه با برنامه هشتم توسعه (۲۰۰۱-۲۰۰۵)، استراتژی بلندمدت (۲۰۰۱-۲۰۲۳) خود را تدوین نمود. اهداف اصلی برنامه هشتم، ایجاد ثبات اقتصادی، اصلاحات ساختاری و نهادی، افزایش توان رقابت‌پذیری، ایجاد زیرساخت برای هماهنگی بیشتر با اتحادیه اروپا و گذر به عصر اطلاعات، کاهش نابرابری و بهبود توزیع درآمد عنوان شده بود.

۱

مروری بر تحولات
اقتصادی ترکیه

۲

تحولات نظام برنامه
ریزی توسعه

۳

حکمرانی نظام
برنامه ریزی

۴

نظام بودجه ریزی

۵

حکمرانی نظام
بودجه ریزی

۶

درسهای سیاستی

برنامه های توسعه ترکیه از ۱۹۶۰ تاکنون

- ❑ **برنامه نهم توسعه:** «ایجاد و حفظ رشد پایدار اقتصادی، توزیع عادلانه درآمد، ایجاد قدرت رقابتی در مقیاس جهانی، تبدیل شدن به یک جامعه دانش بنیان و اتمام فرآیند تطبیق برای عضویت در اتحادیه اروپا» را دنبال می کرد.
- ❑ **برنامه دهم توسعه:** اهدافی چون «انسان شایسته، جامعه قوی»، «تولید نوآورانه، رشد پایدار»، «فضاهای زیست پذیر، محیط زیست پایدار»، و «همکاری بین المللی برای توسعه» به پویایی توسعه و اولویت ها و سیاست های اصلی در روابط دوجانبه، منطقه ای و چندجانبه ترکیه تأکید شده بود.
- ❑ **برنامه یازدهم توسعه:** برنامه یازدهم با چشم انداز «ارزش آفرینی بیشتر، توزیع عادلانه بهتر، ترکیه قدرتمندتر و مرفه تر» تصویری از دورنمای بلندمدت ترکیه است.
- ❑ **برنامه دوازدهم توسعه (۲۰۲۴-۲۰۲۸)** با چشم انداز سی ساله و برای سال ۲۰۵۳ تهیه شده است. در ابلاغیه ریاست جمهوری برای تشکیل کمیسیون های تخصصی تدوین برنامه دوازدهم و تدوین برنامه دوازدهم روی اهدافی مثل تبدیل ترکیه به یک قدرت جهانی، رشد اقتصادی با ثبات و توزیع عادلانه تأکید شده است

۱

مروری بر تحولات
اقتصادی ترکیه

۲

تحولات نظام برنامه
ریزی توسعه

۳

حکمرانی نظام
برنامه ریزی

۴

نظام بودجه ریزی

۵

حکمرانی نظام
بودجه ریزی

۶

درسهای سیاستی

۲۰

شهریور ماه ۱۴۰۳

دوره برنامه ریزی توسعه

متوسط سهم بخش‌های اقتصادی از تولید ناخالص داخلی طی برنامه‌های توسعه در ترکیه (درصد).

برنامه دهم	برنامه نهم	برنامه هشتم	برنامه هفتم	برنامه ششم	برنامه پنجم	برنامه چهارم	برنامه سوم	برنامه دوم	برنامه اول		
۵,۸	۸,۳	۱۲,۴	۱۴,۲	۱۵,۷	۱۷,۸	۲۱,۵	۲۸,۵	۲۹,۶	۳۵,۵		کشاورزی
۲۲,۲	۲۰,۴	۲۹,۱	۲۸,۲	۲۵,۶	۳۱,۸	۲۶,۱	۲۰	۱۹,۸	۱۷,۹		صنعت
۶۱,۵	۷۱,۳	۵۸,۶	۵۷,۶	۵۸,۷	۵۰,۴	۵۲,۴	۵۱,۵	۵۰,۶	۴۶,۶		خدمات
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰		جمع

۱

مروری بر تحولات اقتصادی ترکیه

۲

تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳

حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴

نظام بودجه ریزی

۵

حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶

درسهای سیاستی

حکمرانی نظام برنامه ریزی توسعه در ترکیه

بخش ۳

نظام برنامه ریزی شامل سطوح مختلفی از برنامه های توسعه است.

۱ مقدمه و کلیات

۲ تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ نظام بودجه ریزی

۵ حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ درسهای سیاستی

در نظام بودجه ریزی و برنامه ریزی ترکیه یکی از ارکان بسیار اصلی و مهم، «پروگرامهای ملی ملی» است. با تأیید و انشأ این پروگرامها توسط ریاست جمهوری، فرآیند بودجه ریزی در این کشور شروع می شود. پروگرامهای این برنامه ملی ملی در هر سال و بر مبنای یک بازه زمانی سه ساله تهیه می شوند و با عنوان «برنامه جدید اقتصادی» شناخته می شوند. نکته مهم دیگر آنکه، پروگرامهای ملی ملی در حلقه اصلی ارتباط نظام برنامه ملی توسعه و نظام بودجه ریزی هستند.

«برنامه ملی مالی ملی ملی» نیز در هر سال و بر مبنای یک بازه سه ساله و بر مبنای پروگرامهای ملی ملی، توسط وزارت خزانهداری و مالیته تهیه می شوند. در این برنامه ها، برآورد مجموع درآمدها و مخارج بودجه دولت مرکزی، اهداف، کسری بودجه، شیوه تضمین کسری، شرایط و میزان استقرار و همچنین سقف بودجه پیشنهادی دستگاههای اجرایی مشخص می شود. نکته بسیار مهم در تدوین این برنامه ها، تبیین نقش بودجه عمومی در حصول به اهداف برنامه های توسعه و پروگرامهای میان مدت دولت است.

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | دروسهای سیاستی

ساختار حکمرانی نظام برنامه ریزی توسعه

برش یکداله پروگرامهای میان مدت، در چارچوب «برنامه های یکداله ریاست جمهوری» ارائه می شود.

این برنامه سندی یکداله، تفصیلی و عملیاتی است که کلیه برنامه ها، اهداف و سیاستهای یکداله آینده قوه مجریه ترکیه (دولت مرکزی، شرکتها و نهادهای اقتصادی دولت، دولتهای محلی و شهرداریها) را تعیین می کند.

برنامه یکساله سرمایه گذاری، شرح تفصیلی تمامی پروژه های عمرانی و سرمایه گذاری دولتی مرکزی است که شامل بخش اقتصادی مربوطه، محل اجرا، دستگاه اجرایی، عنوان طرح، عنوان پروژه و زیر پروژه، مبلغ هدف، نوع پروژه اعم از پروژه جدید و یا تعمیر و تجهیز و... است.

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

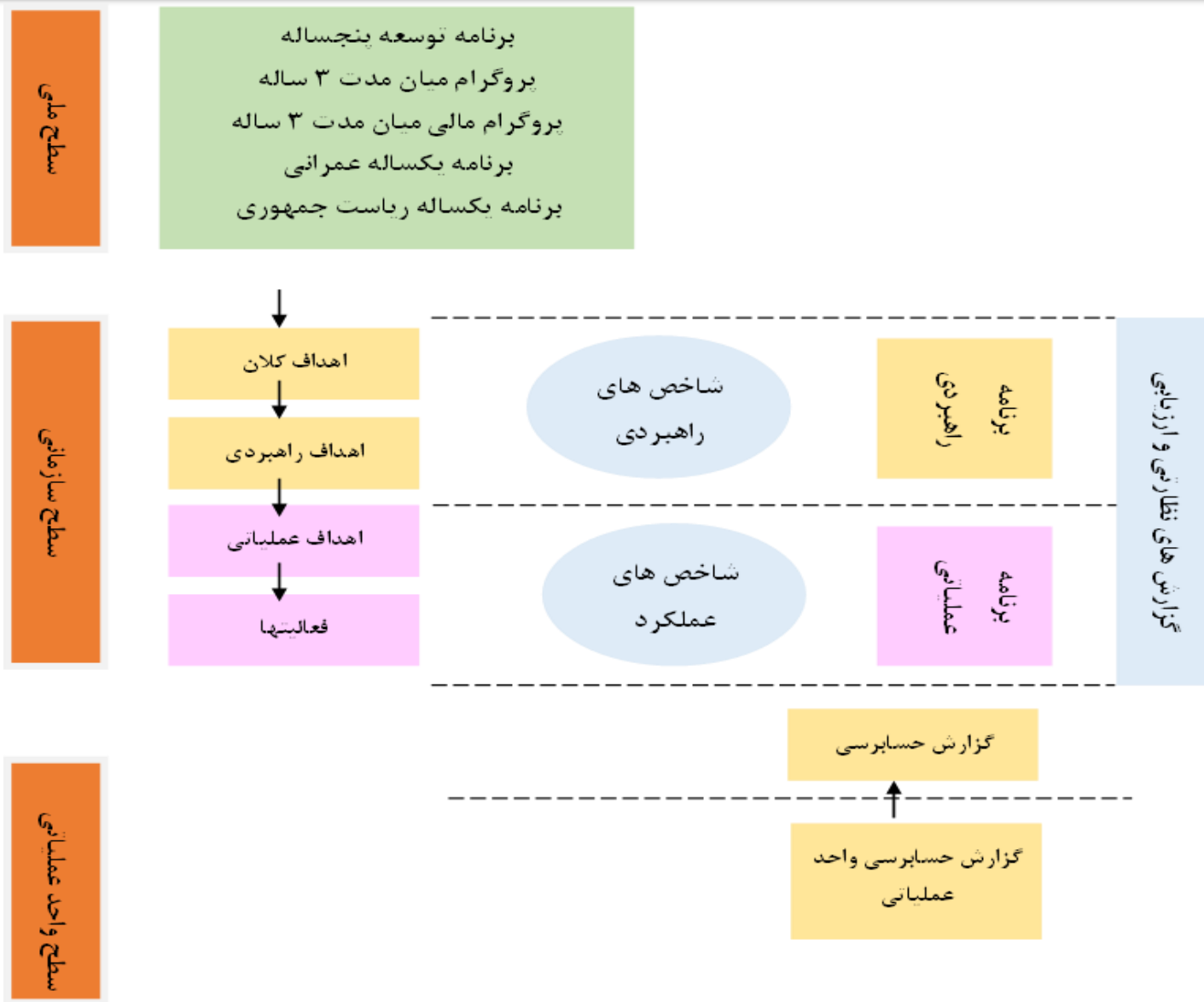
۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | دروسهای سیاستی

ارتباط برنامه‌های کلان توسعه با برنامه‌های راهبردی و عملیاتی در سطح دستگاه‌های اجرایی.

- ۱ | مقدمه و کلیات
- ۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه
- ۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی
- ۴ | نظام بودجه ریزی
- ۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی
- ۶ | درسهای سیاستی

ساختار حکمرانی نظام ریزی توسعه

از سال ۲۰۰۶ برنامه ریزی توسعه ملی با برنامه ریزی راهبردی در سطح سازمانها تلفیق شده است. برنامه های توسعه در سطح ملی که اهداف و سیاست های کلان اقتصادی و اجتماعی ترکیه را مشخص می کنند، ابتدا در قالب پروگرام های میان مدت که عموماً شامل جداول و اهداف کمی هستند به برش های کوتاه مدت تبدیل می شوند. سپس در چارچوب اهداف کلان راهبردی و همچنین اهداف کمی، دستگاه های اجرایی مکلف می شوند برنامه های راهبردی پنج ساله خود را تدوین نموده و به تصویب سازمان استراتژی و بودجه برسانند. اهداف عملیاتی، اقدامات و تخصیص منابع برای تحقق برنامه های دستگاه بر اساس بودجه های سنواتی در برنامه عملیاتی دستگاه یا سازمان برخوردار از بودجه عمومی تجلی پیدا می کند. به بیان دیگر در سطح سازمانی برنامه راهبردی و برنامه عملیاتی دستگاه از نقش کلیدی در تخصیص بودجه و اعتبارات برخوردار است

۱ مقدمه و کلیات

۲ تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ نظام بودجه ریزی

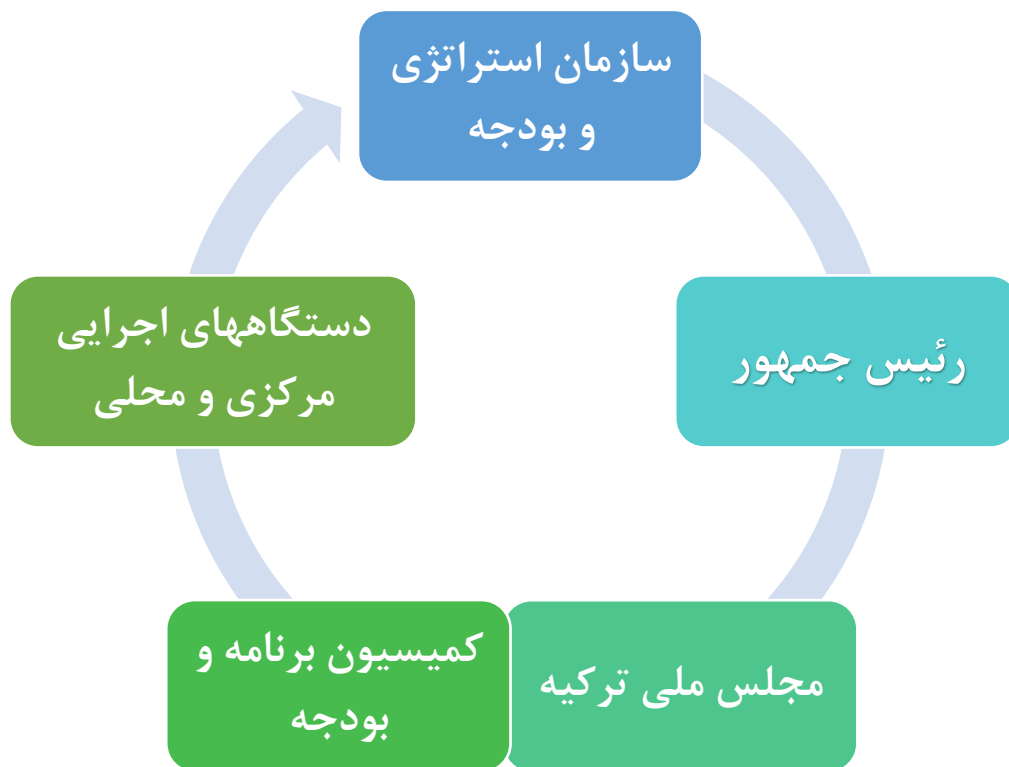
۵ حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ درسهای سیاستی

نهادهای حکمرانی نظام برنامه ریزی توسعه

۱ مقدمه و کلیات

۲ تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ نظام بودجه ریزی

۵ حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ درسهای سیاستی

مسئولیت‌ها در فرآیند برنامه ریزی توسعه

مرحله تدوین شامل ریاست جمهوری، سازمان استراتژی و بودجه، شورای عالی برنامه ریزی و «کمیسیون های تخصصی ویژه» است. سازمان استراتژی و بودجه بر اساس قانون مسئول اصلی تهیه برنامه های توسعه بلند مدت و یکساله است.

یکی از ساختارهای ذیل سازمان برنامه ریزی دولتی در تهیه برنامه های توسعه، «کمیسیون تخصصی ویژه» است که به عنوان هماهنگ کننده سایر کمیسیون ها عمل کرده و برای هر یک از برنامه های پنج ساله به عنوان اسناد پشتیبان تهیه برنامه، گزارشی را ارائه و منتشر می کند.

تا سال ۲۰۱۸ در نظام پارلمانی، شورای عالی برنامه ریزی وظیفه تعیین اهداف و سیاستهای کلان را بر عهده داشت. با ورود به سیستم ریاست جمهوری عملاً این وظیفه به شخص رئیس جمهور محول شده است. همچنین در نظام پارلمانی، پیش نویس سند برنامه می بایست به تصویب هیئت وزیران می رسید که این موضوع نیز در نظام ریاست جمهوری به شخص رئیس جمهور واگذار شده است و بدین ترتیب نهاد ریاست جمهوری و شخص رئیس جمهور از اختیارات ویژه ای در تدوین برنامه های توسعه برخوردار است.

تصویب برنامه های توسعه پنجساله نیز شامل مجلس و کمیسیون برنامه و بودجه است.

مسئولیت نظارت بر اجرای برنامه های توسعه نیز بر عهده سازمان استراتژی و بودجه است که موظف به ارائه گزارشهای عملکرد برنامه به مجلس می باشد.

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

فرآیند تهیه و تصویب برنامه پنج ساله توسعه

- تهیه متن برنامه توسط ازمان لستراتژی و بودجه صورت می‌گیرد.
- تأیید و تقدیم متن پیشنهادی برنامه پنج‌ساله توسعه به مجلس از سوی رئیس‌جمهور
- رئیس‌جمهور و هیأت رئیسه مجلس به نوبت از اشیا، هدئولیت تقدیم متن برنامه توسعه به مجلس را بر عهده دارد.

- با تقدیم متن پیشنهادی به رئیس‌مجلس و سپس ارجاع آن به کمیسیون برنامه بودجه مفعروع بررسی متن برنامه در مجلس شروع می‌شود.

- هدئولیت بررسی متن برنامه بر عهده کمیسیون برنامه بودجه است.
- کمیسیون برنامه بودجه مکلف است **ظرف ۲۴ ساعت** از ارجاع متن به او، کار بررسی متن برنامه را شروع نموده و **ظرف بیست روز** نتیجه نهایی را به رئیس‌مجلس اعلام نماید.

- با ارائه گزارش کمیسیون برنامه بودجه به مجمع عمومی مجلس، تصویب نهایی برنامه‌های توسعه پنج‌ساله در صحن علنی صورت می‌پذیرد.
- مجمع عمومی مجلس نیز **ظرف حداکثر ۸ روز** مفعروع بررسی متن برنامه را تمام و رأی خود را صادر نماید.

- ۱ | مقدمه و کلیات
- ۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه
- ۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی
- ۴ | نظام بودجه ریزی
- ۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی
- ۶ | درسهای سیاستی

سیر تحولات نظام بودجه
ریزی ترکیه

بخش ۴

۱- دوره عثمانی- فرمان تنظیمات- :

- ❖ اولین تنظیمات مربوط به بودجه با «فرمان تنظیمات» در سال ۱۸۳۹ میلادی شروع شد.
 - ❖ در سال ۱۸۵۵ با «ظافنامه بودجه و تنظیم دفاتر موازنه»، بودجه حکومت به صورت سندی رسمی به پاشاه تقدیم شد.
 - ❖ سند بودجه سال ۱۸۶۳-۶۴ را می توان به عنوان اولین سند رسمی بودجه در ترکیه دانست که به مغایر مدنی، ریزد ریافتها و پرداختهای دخل و خرج حکومت را تعیین می کرد.
- ## ۲- دوره جمهوریت- قانون محاسبات عمومی-سیستم بودجه ریزی سنتی:

- در قانون اساسی کلیات مربوط به سالانه بودن سند بودجه، لزوم تجمیع همه منابع درآمدی و مصارف دولت در سند بودجه، ضرورت بررسی لایحه و تصویب آن در مجلس تصریح شده بود. بر اساس همین قانون اساسی برای نظارت بر بودجه، نهاد «دیوان محاسبات» تاسیس شد.
- به منظور تنظیم امور مالی دولت، در سال ۱۹۲۷ **قانون محاسبات عمومی** به شماره ۱۵۵ با الهام از قوانین و مقررات بودجه ریزی دولتی بلژیک، فرانسه و ایتالیا تدوین و به تصویب رسید. قانون محاسبات عمومی بعدها در قوانین اساسی سالهای ۱۹۶۱ و ۱۹۸۲ نیز مبنای اصلی نظام بودجه ریزی بود.

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

۳. دوره برنامه ریزی - بودجه ریزی برنامه ای:

یکسال پس از کودتای ۲۷ می و با ابلاغ قانون اساسی جدید در نهم جولای ۱۹۶۱، رویکرد بلندمدت و مبتنی بر برنامه ریزی در سیستم بودجه ریزی ترکیه در پیش گرفته شد.

با راه اندازی «تشکیلات برنامه ریزی دولت»، مسئولیت تهیه لایحه بودجه بر عهده این سازمان گذاشته شد.

لکن پیشنهاد دستگاههای اجرایی در حوزه اعتبارات عمرانی به تشکیلات برنامه ریزی دولت و اعتبارات هزینه های دستگاههای اجرایی، به وزارت مالیه می بایست جهت بررسی ارسال گردند.

با هدف ارتقاء اثربخشی و افزایش کارایی بودجه عمومی، در سال ۱۹۷۳ **سیستم بودجه ریزی مبتنی بر برنامه** مطرح گردید.

۴. بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد (۲۰۲۲-۲۰۰۳)

در ادامه تلاشهای دولت برای اصلاح ساختار بودجه ریزی ترکیه، در آخرین روزهای سال ۲۰۰۳، **قانون مدیریت و نظارت مالی دولت** در مجلس ترکیه به تصویب رسید.

با این قانون که از سال ۲۰۰۶ به اجرا درآمد برای اولین بار **سیستم بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد** در ترکیه پیاده شد.

در سیستم بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد، همه دستگاههای اجرایی موظف به تدوین برنامه راهبردی و برنامه عملیاتی سالانه بر اساس اهداف اسناد بالادستی توسعه شدند تا بر اساس شاخص ها و معیارها، نتایج و خروجی های فعالیتهای و ماموریتهای دستگاههای اجرایی کنترل و نظارت شوند.

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

۵. استقرار بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد برنامه ای (۲۰۲۲-۲۰۱۲)

- از سال ۲۰۱۲ برای افزایش اثربخشی تجربه استقرار نظام بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد، وزارت مالیه وقت تلاشهایی را برای اتخاذ رویکرد برنامه ای در بودجه شروع کرد.
- از ۲۴ ژوئن ۲۰۱۸ با ورود به **دوره نظام ریاست جمهوری**، سازمان استراتژی و بودجه ذیل ریاست جمهوری تاسیس و ماموریت های جدیدی در حوزه اصلاح ساختار بودجه ریزی به این نهاد محول شد.

در سال ۲۰۲۰ سازمان ملی استراتژی و بودجه با انشای بخشنامه بودجه اعلام کرد به منظور
جبر لی کا رآمد و اثربخش نظام بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد و همچنین بهره مندی از
تجارب سالهای اخیر، **نظام بودجه برنامه ای** شروع خواهد شد. سیستم جدید تاریخ
۱۶ اکتبر ۲۰۲۰ رقاب قانق «تغییر برخی احکام قانق مدیریت و نظام مالی دولت» با
تصویب مجلس ترکیه شکل قانونی پیدا کرد و بدین ترتیب از سال ۲۰۲۱ شیوه نوین
بودجه ریزی برنامه ای در ترکیه استقرار یافت

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد برنامه ای

• سازمان استراتژی و بودجه این سیستم را به شکل «یک سیستم بودجه بندی که در آن هزینه ها بر اساس طبقه بندی برنامه تقسیم می شوند، اطلاعات مربوط به عملکرد ارائه خدمات عمومی به تصمیم گیرندگان در مورد توسعه اولویت هزینه ها ارائه می شود و این اطلاعات به طور سامانمند در فرآیند تخصیص منابع استفاده می شود» تعریف شده است. سیستم جدید جایگزینی برای سیستم بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد نیست بلکه سعی شده است نظام بودجه برنامه ای با نظام فعلی یکپارچه شود. به همین دلیل، در بخشنامه بودجه ۲۰۲۱-۲۰۲۳ که توسط سازمان استراتژی و بودجه تهیه شده است، نام سیستم بودجه جدید به عنوان بودجه ریزی برنامه ای مبتنی بر عملکرد و یا بودجه ریزی برنامه ای ذکر شده است

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

• در بودجه برنامه‌ای تلاش بر این است تا فعالیت‌های یک سازمان و دستگاه اجرایی به شکل یک برنامه عملیاتی تنظیم شود. برای این منظور، عملیات سازمان به شکل برنامه تنظیم و برای هر برنامه کاری، اعتباری در نظر گرفته می‌شود. بودجه برنامه‌ای نوعی طبقه‌بندی است که قصد دارد با برقراری ارتباط میان مواد هزینه و منابع بکار گرفته‌شده و نتایج حاصله از انجام برنامه‌ها، نشان دهد که در سال بودجه‌ای چه کالاها و خدماتی به صورت محصول نهایی فعالیت‌های در بخش دولتی برای رسیدن به اهداف مصوب بخش عمومی تولید یا ارائه‌شده است. در این روش هزینه‌های عملیاتی دولت بر اساس مقاصد و اهداف موردنظر به صورت طرح یا فعالیت پیش‌بینی و بررسی می‌گردد. در بودجه برنامه‌ای، اهداف اصلی دولت به اهداف فرعی تجزیه‌شده و اهداف فرعی به‌نوبه خود به وظایف جزئی‌تر تقسیم می‌گردد. انجام وظایف مشابه به یک یا چند دستگاه اجرایی محول می‌شود و اعطای اعتبارات به هریک از دستگاه‌های اجرایی مستلزم اجرای برنامه عملیاتی خواهد بود.

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

ابزارهای بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد

مأموریت چشم انداز اهداف راهبردی	۱- برنامه ریزی راهبردی
اولویت‌ها اهداف عملیاتی فعالیت‌ها/ پروژه‌ها منابع مورد نیاز شاخص‌های عملکرد	۲- برنامه عملیاتی
واحدهای هزینه تخصیص منابع سنجه‌ها و شاخص‌های اولیه عملکرد	۳- بودجه
نتایج فعالیت‌ها/ پروژه‌ها اهداف عملیاتی و تحقق آن‌ها دلایل انحراف پیشنهادها و تدابیر	۴- گزارش عملکرد
نظارت درونی و بیرونی ارزیابی	۵- نظارت و ارزیابی
حساب نهایی	۶- مجلس ملی ترکیه

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

نظام طبقه بندی هزینه در سیستم بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد برنامه ای

طبقه بندی سازمانی (دستگاه اجرایی)				طبقه بندی عملکردی				طبقه بندی نوع تأمین مالی	طبقه بندی اقتصادی	
38	56	09	11	01	3	2	00	02	03	2

طبقه بندی برنامه ای				طبقه بندی سازمانی (دستگاه اجرایی)		طبقه بندی نوع تأمین مالی	طبقه بندی اقتصادی	
98	900	9001	7457	0456	0010	02	03	2

۱ مقدمه و کلیات

۲ تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ نظام بودجه ریزی

۵ حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ درسهای سیاستی

مثال موردی از طبقه بندی هزینه در سیستم بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد برنامه ای

جدول (۲-۷) طبقه بندی برنامه های خرید لوازم اداری و نوشت افزار در دانشکده جنگلداری دانشگاه کاستامونو.

ترتیب مصارف (از چپ به راست)										
زیر فعالیت / فعالیت / زیر برنامه / برنامه				طبقه بندی سازمانی (دستگاه اجرایی)		طبقه بندی نوع تأمین مالی	طبقه بندی اقتصادی			
برنامه	زیر برنامه	فعالیت	زیر فعالیت	سطح اول	سطح دوم	سطح اول	سطح دوم	سطح سوم	سطح چهارم	
62	239	756	3870	0456	0029	02	03	02	10	01

- کد برنامه: ۶۲.۲۳۹.۷۵۶.۳۸۷۰ - آموزش اصلی در آموزش عالی
- کد دستگاه: ۰۴۵۶.۰۰۲۹ - دانشکده جنگلداری
- کد نوع تأمین مالی: ۰۲ - دستگاه های برخوردار از بودجه ویژه
- کد اقتصادی: ۰۳.۰۲.۱۰.۰۱ - خرید نوشت افزار

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

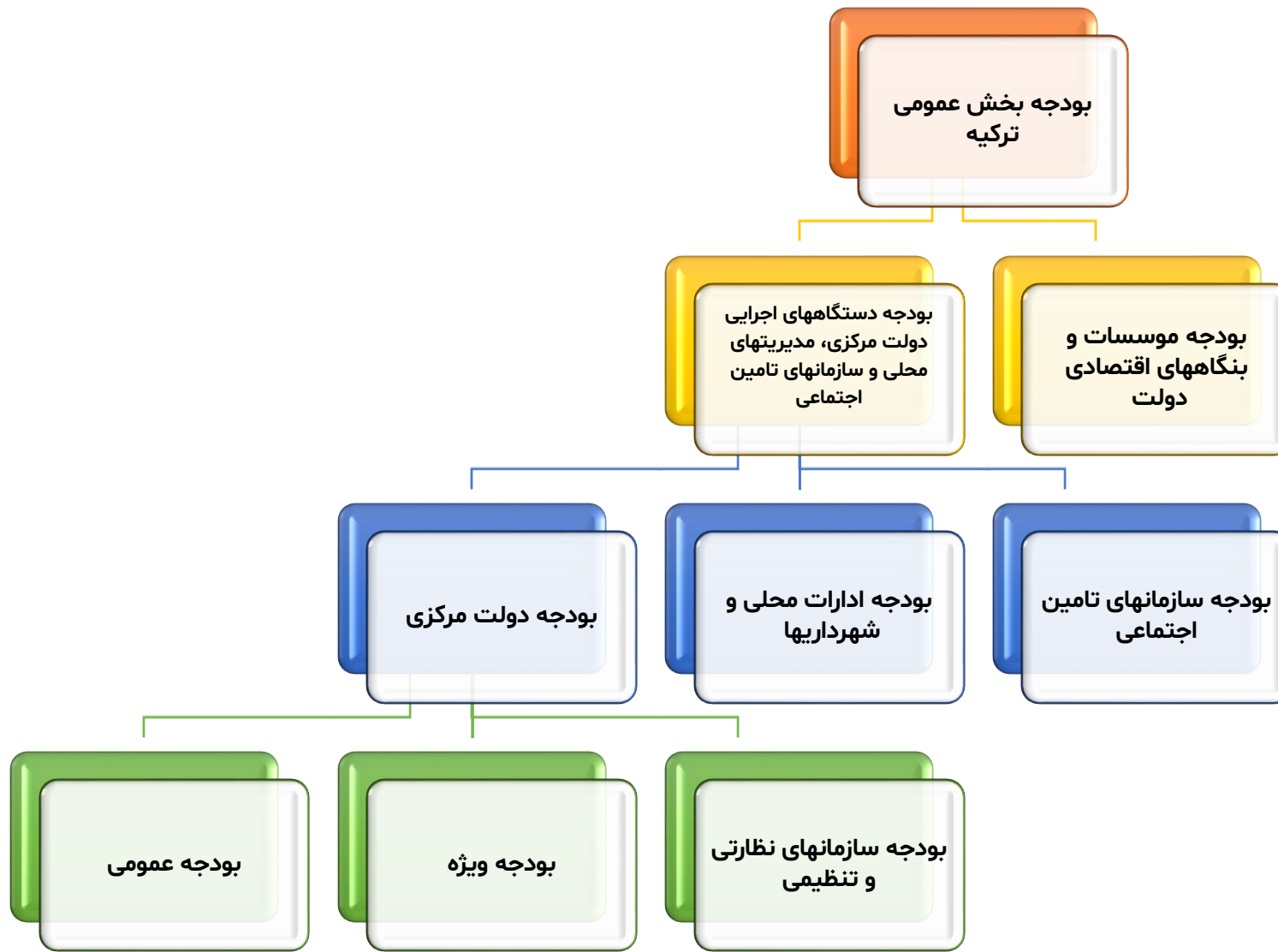

حکمرانی نظام بودجه ریزی در ترکیه

بخش ۵

ساختار بودجه ریزی دولتی ترکیه

۱ مقدمه و کلیات

۲ تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ نظام بودجه ریزی

۵ حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ درسهای سیاستی

حکمرانی نظام بودجه ریزی دولتی ترکیه

قانون اساسی ترکیه

قانون مدیریت و نظارت مالی

مجلس و کمیسیون برنامه و بودجه

دیوان محاسبات

ریاست جمهوری

سازمان استراتژی و بودجه

وزارت خزانه داری و مالیه

مواد ۸۷، ۸۹، ۱۶۰ و ۱۶۱ **قانون اساسی ترکیه** احکام مربوط به نظام بودجه ریزی را مشخص کرده است. ماده ۸۷ قانون اساسی مسئولیت بررسی بودجه عمومی و گزارش حد بل قطعی (تقریب بودجه) را به مجلس ترکیه واگذار کرده است. بر اساس ماده ۸۹ قانون اساسی، مسئولیت ابلاغ و انتشار قوانین بودجه مربوط مجلس بر عهده ریاست جمهوری است. ماده ۱۶۰ قانون اساسی به نمایندگی از مجلس، مسئولیت نظارت بر بودجه و بررسی گزارش حد بل قطعی بودجه را به **دیوان محاسبات** واگذار کرده است. ماده ۱۶۱ قانون اساسی که به موقع بودجه بخش عمومی و حد بل قطعی اخذ و تصویب در مدیریت مالییه عمومی را مشخص کرده است.

مهمترین قانون مرتبط با بودجه سنواتی دولت مرکزی که در واقع زیربنای اصلی اصلاحات ساختاری سیستم بودجه ریزی دولتی حال حاضر ترکیه است **قانون «مدیریت و نظارت مالی»** به شماره ۵۰۱۸ مصوب ۱۰/۱۲/۲۰۰۳ می باشد.

۱

مقدمه و کلیات

۲

تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳

حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴

نظام بودجه ریزی

۵

حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶

درسهای سیاستی

۴۳

شهریور ماه ۱۴۰۳

اصلاحات نظام برنامه ریزی و درس آموخته هایی از تجربه ترکیه

حکمرانی نظام بودجه ریزی قبل و بعد از سیستم ریاستی

چارچوب تغییرات	تغییرات	سیستم حکومت پارلمانی (قبل از ژوئن ۲۰۱۸)	سیستم حکومت ریاست جمهوری (بعد از ژوئن ۲۰۱۸)
فرآیند بودجه ریزی دولت مرکزی			
مواد مرتبط با قانون اساسی	تغییر یافت	مواد ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳ و ۱۶۴	ماده ۱۶۱
شکل تقدیم لایحه بودجه	تغییر یافت	بر اساس طرح قانون/مصوبه هیات وزیران	پیشنهاد لایحه توسط ریاست جمهوری
مقام تقدیم کننده لایحه به مجلس	تغییر یافت	هیات وزیران	ریاست جمهوری
مقام یا وزارت تهیه کننده	تغییر یافت	وزارت خزانه داری و مالیه	سازمان استراتژی و بودجه ریاست جمهوری
تاریخ تقدیم به مجلس	تغییر نیافت	۱۷ اکتبر	۱۷ اکتبر
سخنران تقدیم بودجه به مجلس	تغییر یافت	وزیر مالیه به نمایندگی از هیات وزیران	یکی از معاونین رئیس جمهور
مدت زمان بررسی لایحه	تغییر نیافت	هفتاد و پنج روز بعد از تقدیم لایحه	هفتاد و پنج روز بعد از تقدیم لایحه
کمیسیون	تغییر نیافت	کمیسیون برنامه و بودجه	کمیسیون برنامه و بودجه
اختیارات کمیسیون	تغییر یافت	هر گونه تغییراتی می توانست در پرداختها انجام دهد	می تواند لایحه بودجه را بازنویسی کند
ساختار اعضای کمیسیون	تغییر یافت	بر اساس قانون اساسی ۴۰ نفر عضو که حداقل ۲۵ عضو آن از حزب حاکم باشد	بند مربوط به تعداد اعضای کمیسیون از قانون اساسی خارج گردید و تعیین تعداد به هیات رئیسه مجلس واگذار شده است
مدت زمان بررسی لایحه در کمیسیون	تغییر نیافت	۵۵ روز	۵۵ روز
اختیارات صحن علنی مجلس	تغییر نیافت	نمایندگان نمی توانند در صحن علنی پیشنهاد افزایش یا کاهش در درآمدها و هزینه ها را ارائه نمایند.	نمایندگان نمی توانند در صحن علنی پیشنهاد افزایش یا کاهش در درآمدها و هزینه ها را ارائه نمایند.
شیوه بررسی لایحه در صحن علنی مجلس	تغییر یافت	نمایندگان مجلس نظرات خود در خصوص بودجه دستگاهها را در حین بررسی صحن اعلام می کردند. بودجه دستگاهها بصورت بخش بندی قرائت و رای گیری می شد.	برای سرعت بخشی به فرآیند بررسی و تصویب بودجه دستگاههای دولتی، بدون بحث مجدد، صرفا رای گیری می شود.
تاریخ تصویب در مجلس	تغییر نیافت	حدکثر تا تاریخ ۳۱ دسامبر می بایست به تصویب برسد.	حدکثر تا تاریخ ۳۱ دسامبر می بایست به تصویب برسد.
در صورت عدم تصویب لایحه تا ۳۱ دسامبر	تغییر یافت	مجلس به تصویب بودجه موقتی اقدام می کند.	ریاست جمهوری بودجه «یکساله» تهیه می کند.
فرآیند تصویب قانون حساب قطعی			
تاریخ پیشنهاد حساب قطعی	تغییر یافت	از پایان سالی مالی مربوطه شروع و حداکثر تا ۷ ماه بعد	از پایان سالی مالی مربوطه شروع و حداکثر تا ۶ ماه بعد
کمیسیون محل بررسی	تغییر نیافت	کمیسیون برنامه و بودجه	کمیسیون برنامه و بودجه
شکل بررسی	تغییر نیافت	همراه با لایحه پیشنهادی بودجه سال آینده مورد بررسی قرار می گیرد.	همراه با لایحه پیشنهادی بودجه سال آینده مورد بررسی قرار می گیرد.

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

حکمرانی نظام بودجه ریزی دولتی ترکیه

ردیف	عنوان سند	نهاد تهیه کننده	مرجع تصویب کننده	دوره زمانی	نقش سند
۱	قانون مدیریت و نظارت مالی بخش عمومی ۵۰۱۸	پیشنهاد دولت	مجلس ترکیه	از سال ۲۰۰۳ ادامه دارد	مرجع اصلی مدیریت و نظارت امور مالی دولت
۲	قانون برنامه توسعه	ریاست جمهوری- سازمان استراتژی و بودجه	مجلس ترکیه	۵ ساله	اهداف و سیاستهای کلان توسعه اقتصادی و اجتماعی
۳	پروگرام میان مدت	ریاست جمهوری- سازمان استراتژی و بودجه	ریاست جمهوری	۳ ساله	حلقه اصلی ارتباط نظام برنامه های توسعه و نظام بودجه ریزی
۴	برنامه مالی میان مدت	سازمان استراتژی و بودجه با همکاری وزارت خزانه داری و مالیه	ریاست جمهوری	۳ ساله	برآورد مجموع درآمدها و مخارج بودجه دولت مرکزی
۵	برنامه یکساله ریاست جمهوری	سازمان استراتژی و بودجه با همکاری وزارت خزانه داری و مالیه عمومی	ریاست جمهوری	۱ ساله	برنامه ها، اهداف و سیاستهای یکسال آینده قوه مجریه ترکیه
۶	برنامه یکساله سرمایه گذاری و عمرانی دولت	نهاد ریاست جمهوری- سازمان استراتژی و بودجه	ریاست جمهوری	۱ ساله	شرح تفصیلی تمامی پروژه های عمرانی و سرمایه گذاری دولت مرکزی
۷	بودجه سالانه	ریاست جمهوری- سازمان استراتژی و بودجه	مجلس ترکیه	۱ ساله همراه برآورد دو سال آینده	سند تفصیلی بودجه عمومی کشور

۱

مقدمه و کلیات

۲

تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳

حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴

نظام بودجه ریزی

۵

حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶

درسهای سیاستی

۴۵

شهریور ماه ۱۴۰۳

اصلاحات نظام برنامه ریزی و درس آموخته هایی از تجربه ترکیه

حکمرانی نظام بودجه ریزی دولتی ترکیه

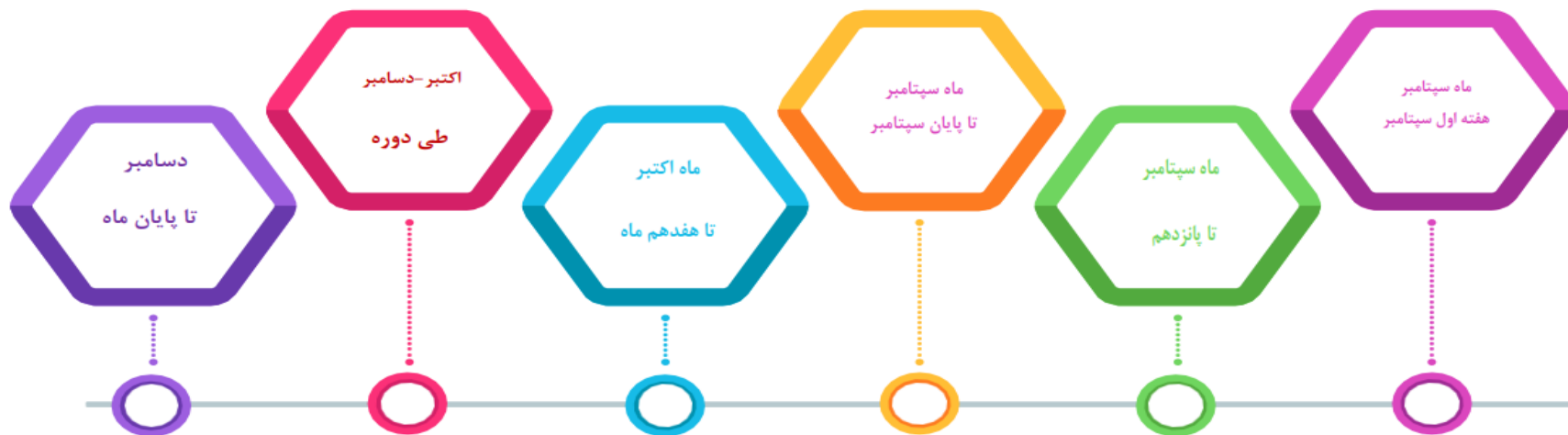
-
مقدمه و کلیات
۱
-
تحولات نظام برنامه ریزی توسعه
۲
-
حکمرانی نظام برنامه ریزی
۳
-
نظام بودجه ریزی
۴
-
حکمرانی نظام بودجه ریزی
۵
-
درسهای سیاستی
۶

عنوان فصل	زیر بخشهای مرتبط	مواد قانونی	موضوعات مرتبط
فصل اول: احکام عمومی	۱- هدف، چهارچوب و تعاریف	مواد شماره ۱ الی ۳	در این احکام، هدف، قلمرو و تعاریف قانون مدیریت و کنترل مالی تشریح شده است.
	۲- مالیه بخش عمومی	مواد شماره ۵ الی ۶	در این احکام اصول اساسی حاکم بر مدیریت مالی بخش عمومی عنوان شده است.
	۳- اصول کلی مصرف منابع بخش عمومی	مواد شماره ۷ الی ۹	در این احکام حسابرسی مالی، مسئولیت ارائه گزارش مالی، برنامه ریزی راهبردی و اصول بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد ارائه شده است.
	۴- مسئولیت ارائه گزارش حسابرسی وزراء و مدیران	مواد ۱۰ الی ۱۱	در این احکام گزارش دهی مقامات مسئول، سطح مسئولیت و اختیارات هزینه کرد مقامات دستگاههای اجرایی تعیین شده است.
فصل دوم: بودجه ادارات دولتی	۱- احکام عمومی	مواد شماره ۱۲ الی ۱۴	این احکام، انواع بودجه و شمولیت هر کدام از آنها، اصول بودجه ریزی، پیشنهادات قانونی مؤثر بر منابع و مصارف بودجه را مشخص کرده اند.
	۲- بودجه دولت مرکزی	مواد شماره ۱۵ الی ۱۹	در این احکام قلمرو بودجه دولت مرکزی و اصول مربوط به تنظیم آن شامل تهیه لایحه، ارائه لایحه به مجلس و بررسی آن در کمیسیون برنامه و بودجه مجلس تعیین شده است.
	۳- اصول اجرای بودجه	مواد شماره ۲۰ الی ۳۰	این احکام شیوه و اصول هزینه کرد و پرداختهای بودجه دولت مرکزی، تأمین کسری دستگاههای اجرایی طی سال، پروژههای عمرانی و سرمایه گذاری دولت، هزینه کرد ماندههای سنواتی را معین کرده است.
	۴- اجرای هزینه	مواد شماره ۳۱ الی ۳۵	صلاحیت هزینه کرد و مقام هزینه، دستور پرداخت و تحقق هزینه و پیشپرداختها در این احکام تعیین شده است.
	۵- جمعآوری درآمدها	مواد شماره ۳۶ الی ۴۰	در این مواد قانونی، اصول کلی و سیاستهای حاکم بر مدیریت و جمعآوری درآمدها، پایداری منابع درآمدی، مسئولیت جمعآوری درآمدها، درآمدهای اختصاصی، درآمد خیرین و مشارکتها تعیین شده است.
	۶- گزارش فعالیت و حساب قطعی	مواد شماره ۴۱ الی ۴۲	گزارش فعالیت (عملکرد) دستگاههای اجرایی و احکام مربوط به تهیه حساب قطعی در این بخش تشریح شده اند.

فصل سوم: اموال منقول و غیر منقول	۱- اموال منقول و غیر منقول	مواد شماره ۴۳ الی ۴۸	در احکام این بخش، خرید تجهیزات، اموال منقول و غیر منقول، فروش اموال غیر منقول تعیین شده است.
فصل چهارم: حسابهای بخش عمومی و آمارهای مالی	۱- حسابهای عمومی	مواد شماره ۴۹ الی ۵۱	سیستم حسابداری، ثبت رویدادهای حسابداری، دوره مالی و حسابداری منابع و مصارف عمومی در احکام این بخش عنوان شده اند.
	۲- آمارهای مالی	مواد شماره ۵۲ الی ۵۴	مواد این بخش از قانون احکام مربوط به آمارهای ثبتی مالی، تهیه آمارها و استانداردها مربوط به آمارهای و ارزیابی این آمارها را تعیین کرده است.
فصل پنجم: سیستم نظارت درونی	۱- نظارت درونی	مواد شماره ۵۵ الی ۶۷	نظارت درون سیستمی و درون دستگاهی مربوط به بودجه عمومی، ساختار نظارت وزارت خزانهداری و مالیه از طریق ذیحسابان، مسئولیت و اختیارات نظارتی هر یک از مقامات در این بخش از قانون مشخص شده اند.
	۱- نظارت بیرونی	مواد شماره ۶۸ الی ۶۹	ساختار و شیوه نظارت برون سیستمی که عمدتاً از طریق دیوان محاسبات صورت میگیرد در احکام این بخش تعیین شده است.
فصل هفتم: مجازاتها و مراجع ذی صلاح		مواد شماره ۷۰ الی ۷۴	مجازات مربوط به هزینه کرد بیش از رقم مصوب، ضرر به اموال و منابع بخش دولتی و یا هزینه کرد بدون اختیار در این بخش از قانون تعیین شده است.
	فصل هشتم: سایر احکام	مواد شماره ۷۵ الی ۸۰	احکام این بخش مواردی مثل نظارت بر حسن اجرای قانون، بودجه سایر دستگاههای دولتی مثل سازمان تأمین اجتماعی و ادارات محلی را شامل میشود.
فصل نهم: احکام ملغی و سایر احکام موقتی		مواد شماره ۸۱ الی ۸۳	احکام این بخش مواردی مثل مسئولیت اجرای این قانون و برخی احکام موقتی را تعیین کرده است.

فرآیند تدوین لایحه بودجه ریزی دولت مرکزی

انتشار در روزنامه رسمی:

قانون بودجه که به تصویب مجلس رسیده است تا پایان سال و قبل از شروع سال جدید در روزنامه رسمی منتشر می شود.

فرآیند مجلس:

لایحه بودجه و گزارش حساب نهایی (تفریح) در مجلس و کمیسیون برنامه و بودجه مورد بررسی قرار می گیرد.

لایحه بودجه:

لایحه بودجه پیشنهادی سال آینده حداقل ۷۵ روز قبل از پایان سال توسط ریاست جمهوری تقدیم مجلس می شود.

پیشنهاد بودجه دستگاههای اجرایی:

پیشنهاد بودجه دستگاههای دولتی با تایید و امضای مدیران دستگاهها به ریاست جمهوری ارسال می گردد.

بخشنامه بودجه:

بخشنامه بودجه و دستورالعمل تهیه و تنظیم بودجه و شیوه نامه تهیه طرح های عمرانی و برنامه سرمایه گذاری از طرف ریاست جمهوری آماده شده و منتشر می شود.

پروگرام میان مدت:

تدوین بودجه دولت مرکزی با تایید پروگرام میان مدت و انتشار آن در روزنامه رسمی شروع می شود.

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

۴۷

شهریور ماه ۱۴۰۳

اصلاحات نظام برنامه ریزی و درس آموخته هایی از تجربه ترکیه

فرآیند تدوین لایحه بودجه ریزی دولت مرکزی

• برنامه زمانبندی لایحه بودجه در سیستم فعلی بودجه ریزی از پایان **هفته اول سپتامبر** با انتشار پروگرام **میان مدت کشور توسط نهاد ریاست جمهوری** آغاز می شود.

• قدم بعدی در فرآیند تهیه لایحه بودجه، **انتشار «بخشنامه بودجه» و «دستورالعمل تهیه بودجه» و همچنین «دستورالعمل تهیه برنامه عمرانی»** در روزنامه رسمی توسط ریاست جمهوری است. بخش نامه بودجه و دستورالعمل های مرتبط با آن حداکثر تا ۱۵ سپتامبر می بایست با تایید ریاست جمهوری در روزنامه رسمی منتشر شود.

• **دستگاههای اجرایی** تا **پایان سپتامبر** برای ارسال پیشنهاد بودجه خود به سازمان استراتژی و بودجه فرصت دارند و دستگاهها صرفا سقف اعتبارات ابلاغی را بین برنامه ها و فعالیتهای خود توزیع می نمایند. البته با توجه به اینکه قوانین بودجه سه ساله تهیه می شوند دستگاههای اجرایی نسبت به سقف اعتبارات و برنامه های خود از سال پیش آگاهی دارند.

• بعد از ارائه پیشنهادات بودجه دستگاههای اجرایی به ریاست جمهوری، با حضور مسئولان دستگاههای اجرایی این منابع و مصارف در سازمان استراتژی و بودجه مورد بررسی قرار می گیرد. در این مرحله، **۱۷ روز برای بررسی و جمعبندی لایحه بودجه توسط سازمان استراتژی و بودجه** فرصت وجود دارد تا اینکه تا **پایان روز کاری هفدهم اکتبر**، لایحه توسط ریاست جمهوری و یا معاون وی به مجلس تقدیم می شود. **مجلس نیز طی ۵۵ روز باقیمانده از سال، فرصت دارد لایحه بودجه سال آینده را بررسی و تصویب نماید.**

• لایحه بودجه پیشنهادی می بایست بر اساس ماده ۱۸ قانون مدیریت و نظارت مالی بخش عمومی، حداقل ۷۵ روز قبل از پایان سال و توسط ریاست جمهوری تقدیم مجلس می شود

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

اجرای بودجه

با تصویب بودجه در مجلس حداکثر تا ۳۱ دسامبر و انتشار آن در روزنامه رسمی، از اول ژانویه اجرای بودجه سال جدید آغاز می‌گردد. مدیریت اجرای بودجه با وزارت خزانه‌داری و مالیه است -هرچند که در سیستم حکومتی ریاست جمهوری بخشی از وظایف بودجه‌ای از وزارت خزانه‌داری و مالیه به نهاد ریاست جمهوری و سازمان استراتژی و بودجه منتقل شده است.

تمامی عملیات مربوط به اجرای بودجه هزینه‌ای دولت مرکزی از طریق سامانه بودجه الکترونیک به آدرس زیر انجام می‌پذیرد: [/https://programbutce.sbb.gov.tr](https://programbutce.sbb.gov.tr)
امور مربوط به نظارت و کنترل پروژه‌های سرمایه‌گذاری سالانه توسط سامانه «کایا» و زیر نظر سازمان استراتژی و بودجه به آدرس زیر صورت می‌پذیرد: <https://kaya.sbb.gov.tr/Account/Login>

KaYa
Kamu Yatırımları Bilgi Sistemi

2023 Yılı Yatırım Programının Kabulü ve Uygulanmasına Dair Karar (Karar Sayısı: 6703)
2023 Yılı Yatırım Programı Yılı İçin İşlemlerinin Uygulanması ve İzlenmesi Hakkında Genelge
2023 Yılı Yatırım Programı
2023-2025 Dönemi Yatırım Programı Hazırlama Rehberi

KaYa Kullanıcı Girişi

Kullanıcı Adı

Şifre

Şifremi Unuttum / Bilmiyorum Giriş

e-Devlet Üzerinden Giriş

2019 © T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Uygulanmasını en iyi şekilde kullanabilmek için, "Mozilla Firefox" ya da "Google Chrome" tarayıcılarının en güncel sürümlerini kullanınız. Sektörler ve Kamu Yatırımları Bilgi Sistemi Dairesi

نمایی از سامانه پروژه‌های عمرانی و سرمایه‌گذاری دولت مرکزی ترکیه. (منبع وبسایت سازمان استراتژی و بودجه).

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

نظارت و حسابرسی بودجه

در چارچوب قانون مدیریت و نظارت مالی عمومی به‌شماره ۵۰۱۸ در سیستم بودجه‌ریزی ترکیه دو نوع سیستم نظارتی تعریف شده است:

۱- سیستم نظارت داخلی و ۲- سیستم نظارت خارجی.

نظارت داخلی، در تطابق با اهداف دستگاه اجرایی، سیاست‌ها و قوانین بالادستی شامل موارد:

- انجام فعالیت‌ها به شیوه‌ای مؤثر، اقتصادی و کارآمد،
- حفاظت از دارایی‌ها و منابع،
- نگهداری دقیق و کامل سوابق حسابداری،
- اطمینان از تولید به موقع و قابل‌اعتماد اطلاعات مالی و مدیریتی است.

نظارت بر بودجه توسط قوه مقننه، معمولاً آخرین مرحله نظارت است. مجلس عموماً روی حساب‌های دولت نظارت می‌کند.

نظارت تقنینی مجلس از طریق حسابرسی عمومی شامل موارد زیر است:

- جلسات عمومی برای نظارت بر اختیارات داده‌شده به دولت و مسئولیت‌های بر عهده دولت،
- تحقیق و تفحص،
- نظارت کلی از طریق تحقیقات پارلمانی و سؤالات کتبی از دولت.

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

نظارت مجلس پس از اجرای بودجه

این حسابرسی توسط دیوان محاسبات و مجلس ترکیه انجام می‌شود. هدف از این امر رد چارچوب پاسخگویی ادارت دولتی در محدوده دولت عمومی و انطباق فعالیت‌های مالی، مقیمات و معاملات دولت با قوانین و مقررات و ارائه گزارش تفریغ بودجه به مجلس ترکیه است.

دیوان محاسبات با در نظر گرفتن گزارش‌های حسابرسی و پاسخ به آن‌ها، حسابرسی کلی را سازمان‌دهی کرده و گزارش ارزیابی را به مجلس ترکیه ارائه می‌کند. مجلس ترکیه در واقع نهاد اصلی است که حسابرسی سیاسی بودجه را در ترکیه انجام می‌دهد. مجلس، پس از پایان اجرای بودجه و بررسی طریق اعلامیه عمومی انطباق و گزارش‌های سالانه نظارت نهایی خود بر بودجه را انجام می‌دهد.

لایحه قانون حساب نهایی (قانون تفریغ بودجه)

مجلس ترکیه از اختیارات خود برای تصویب نتایج اجرای قانون بودجه دولت مرکزی با قانون حساب‌های نهایی استفاده می‌کند. پیشنهاد قانون حساب نهایی مطابق با شکل قانون بودجه دولت مرکزی و با در نظر گرفتن سوابق حسابداری توسط وزارت خزانه‌داری و دارایی تهیه می‌شود. این لایحه تا پایان ژوئن سال مالی توسط رئیس‌جمهور به مجلس ترکیه تقدیم می‌شود و نسخه‌ای از آن به دیوان محاسبات ارسال می‌شود.

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

۵۱

شهریور ماه ۱۴۰۳

گزیده ای از برخی شاخص های بودجه دولت مرکزی

اعتبارات بودجه دولت مرکزی ترکیه در سال ۲۰۲۲ بر اساس طبقه بندی اقتصادی.

عنوان هزینه	مصوب اولیه ۲۰۲۲ (میلیون لیر)	سهم از GDP (درصد)	سهم از بودجه (درصد)	عملکرد ۲۰۲۲ (میلیون لیر)
هزینه های پرسنلی	۴۲۴۷۸۱	۵.۴	۲۴.۳	۶۱۳۶۴۱
سهم مخارج حق بیمه دولتی	۶۹۱۷۴	۰.۹	۳.۹	۹۷۱۵۱
هزینه های تهیه کالا و خدمات	۱۲۸۱۵۰	۱.۶	۷.۳	۲۱۴۸۱۴
هزینه بهره	۲۴۰۳۸۴	۳.۱	۱۳.۷	۳۲۹۸۰۰
پرداخت های انتقالی جاری	۶۵۷۲۷۳	۸.۳	۳۷.۵	۱۰۷۸۲۹۱
پرداخت های سرمایه ای (عمرانی)	۱۳۲۲۵۴	۱.۷	۷.۶	۲۰۶۳۴۸
پرداخت های انتقالی سرمایه ای	۱۰۰۴۸	۰.۱	۰.۶	۲۳۶۲۷
پرداخت قرض	۶۱۵۹۹	۰.۸	۳.۵	۲۰۱۶۲۳
اعتبارات یدک (ذخیره)	۲۷۳۵۱	۰.۳	۱.۶	۶۶۱۷۷
جمع	۱۷۵۰۹۵۷	۲۲.۲	۱۰۰	۲۸۳۱۴۷۲

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

گزیده ای از برخی شاخص های بودجه دولت مرکزی

توزیع اعتبارات هذوب و لیهس ال ۲۰۲۲ برسد اس طبقه بندی عملکردی.

عنوان هزینه	اعتبار مصوب اولیه سال ۲۰۲۲ (میلیون لیر)	سهم GDP (درصد)	از سهم از کل بودجه (درصد)
خدمات عمومی دولتی	۵۲۲۵۸۲	۶.۶	۲۹.۸
خدمات نظامی	۱۱۷۵۱۴	۱.۵	۶.۷
نظم دولتی و خدمات امنیتی	۱۲۸۸۶۴	۱.۶	۷.۴
خدمات و امور اقتصادی	۲۱۲۷۲۴	۲.۷	۱۲.۱
خدمات حفاظت از محیط زیست	۳۶۷۵	۰.۰	۰.۲
خدمات مسکن و رفاه اجتماعی	۱۲۱۱۷	۰.۲	۰.۷
خدمات بهداشت و درمان	۱۲۳۵۱۰	۱.۶	۷.۱
خدمات مذهبی و فرهنگی	۲۵۳۹۲	۰.۳	۱.۵
خدمات آموزشی	۲۵۰۳۰۶	۳.۲	۱۴.۳
تأمین اجتماعی و خدمات حمایت اجتماعی	۳۵۴۲۷۴	۴.۵	۲۰.۲
جمع	۱۷۵۰۹۵۷	۲۲.۲	۱۰۰

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

۵۳

شهریور ماه ۱۴۰۳

اصلاحات نظام برنامه ریزی و درس آموخته هایی از تجربه ترکیه

گزیده ای از برخی شاخص های بودجه دولت مرکزی

مقایسه پیش‌بینی و عملکرد منابع بودجه سال ۲۰۲۲ بودجه دولت مرکزی به تفکیک نوع منبع.

عنوان	مصوب اولیه ۲۰۲۲ (میلیون لیر)	سهم از GDP (درصد)	سهم از بودجه (درصد)	عملکرد ۲۰۲۲ (میلیون لیر)
منابع بودجه	۱۴۷۲۵۸۳	۱۸.۷	۱۰۰	۲۸۰۲۳۳۵
منابع عمومی بودجه	۱۴۴۲۸۹۷	۱۸.۳	۹۸	۲۷۴۰۵۷۳
-درآمدهای مالیاتی	۱۲۵۸۲۷۹	۱۶	۸۵.۴	۲۳۵۳۲۸۶
- سایر درآمدهای غیر مالیاتی	۱۸۴۶۱۸	۲.۳	۱۲.۵	۳۸۷۲۸۷
درآمدهای اختصاصی دستگاه‌های اجرایی ویژه	۱۹۶۲۴	۰.۲	۱.۳	۴۸۹۶۳
درآمد دستگاه‌ها و نهادهای تنظیمی	۱۰۰۶۲	۰.۱	۰.۷	۱۲۸۴۷

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

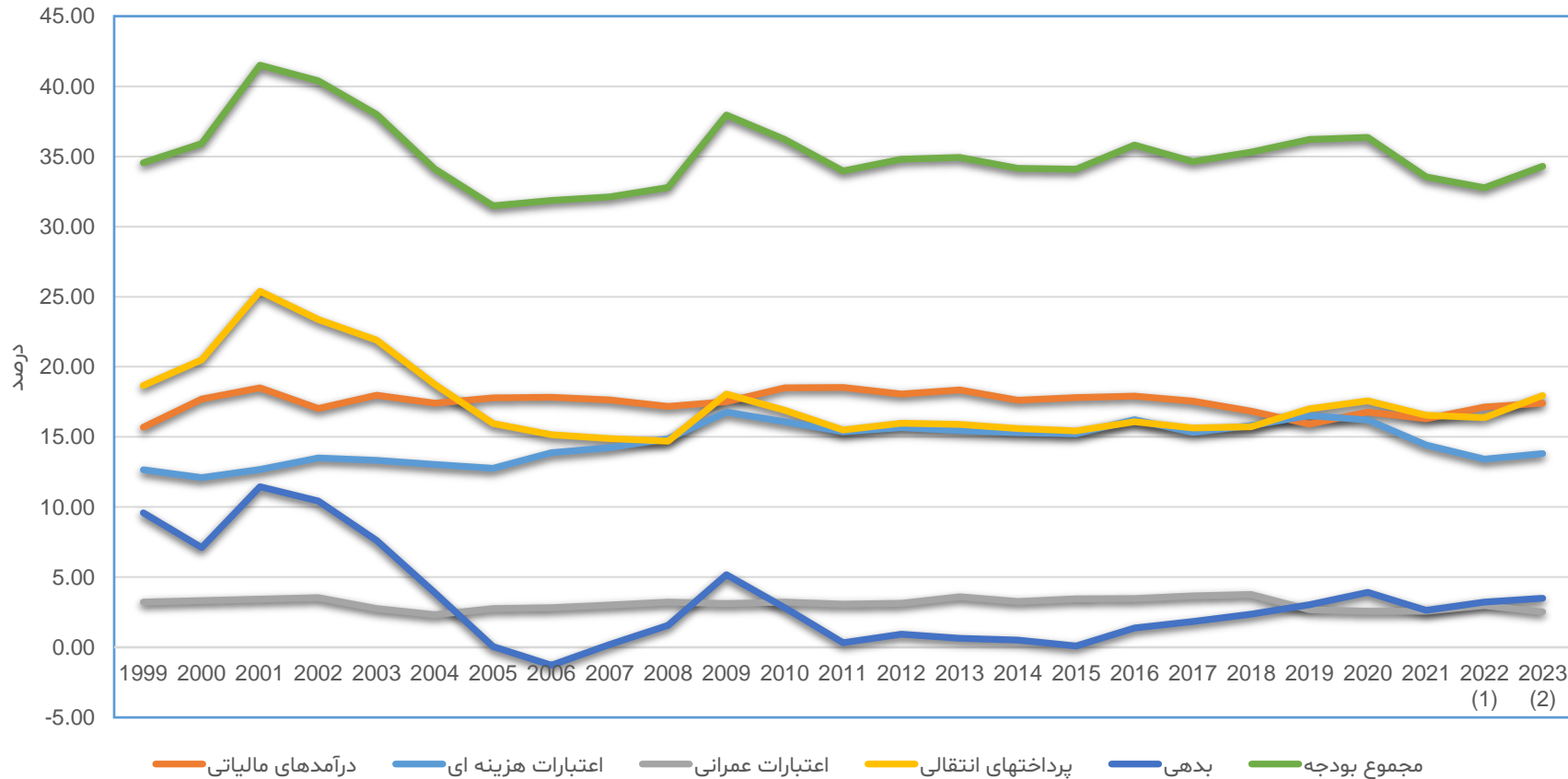
۶ | درسهای سیاستی

گزیده ای از برخی شاخص های بودجه دولت مرکزی

رشد نسبت اجزای بودجه عمومی ترکیه به تولید ناخالص داخلی طی سالهای ۱۹۹۹-

۲۰۲۳

- ۱ مقدمه و کلیات
- ۲ تحولات نظام برنامه ریزی توسعه
- ۳ حکمرانی نظام برنامه ریزی
- ۴ نظام بودجه ریزی
- ۵ حکمرانی نظام بودجه ریزی
- ۶ درسهای سیاستی

بحث و جمع بندی

بخش ۶

درسهای سیاستی برای اصلاح ساختار نظام برنامه ریزی و بودجه ریزی در ایران

نظام برنامه‌ریزی توسعه در ترکیه سیستمی چندلایه مشتمل بر برنامه‌های توسعه ۵ ساله، پروگرام‌های میان‌مدت ۳ ساله، برنامه مالی میان‌مدت سه‌ساله، برنامه یک‌ساله ریاست جمهوری، برنامه سرمایه‌گذاری و برنامه راهبردی دستگاه‌ها و سازمان‌های دولتی است. که معمولاً پنج‌ساله هستند در برنامه‌های راهبردی و عملیاتی دستگاه‌های اجرایی تجلی پیدا کنند.

یکی از نکات مهم در نظام برنامه‌ریزی بحث تصویب اسناد برنامه است. به‌غیراز برنامه توسعه پنج‌ساله، سایر سطوح در مجلس موردبررسی و تصویب قرار نمی‌گیرند.

سیستم برنامه‌ریزی توسعه در ترکیه متمرکز و تنها دارای یک نهاد مستقر در پایتخت یعنی آنکارا است. از نظر تشکیلاتی، سازمان استراتژی و بودجه در استان‌ها فاقد نمایندگی یا سازمان‌های استانی است. خود سازمان نیز از نظر تشکیلاتی بسیار چابک است.

بررسی فرآیند تهیه برنامه‌های توسعه به ویژه طی سال‌های اخیر نشان می‌دهد برنامه‌های توسعه به صورت مسئله محور و ارشادی تهیه می‌شوند.

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

درسهای سیاستی برای اصلاح ساختار نظام برنامه ریزی و بودجه ریزی در ایران

سازمان استراتژی و بودجه بر اساس قانون مسئول اصلی تهیه برنامه‌های توسعه بلندمدت و یک‌ساله است. این سازمان در طی مدت تدوین برنامه اقدام به تشکیل کمیسیون‌های تخصصی ویژه و کارگروه‌های فنی می‌کند که در این کمیسیون‌ها و کارگروه‌ها نمایندگان وزارتخانه‌ها، نهادهای بخش خصوصی و مدیریت محلی برحسب موضوع مشارکت می‌نمایند.

وظیفه اصلی در بررسی متن برنامه بر عهده کمیسیون برنامه و بودجه مجلس است که بر اساس قانون اساسی از جایگاه ویژه‌ای در نظام برنامه‌ریزی برخوردار است.

زیرسیستم اجرا نیز شامل همه دستگاه‌های اجرایی کشور در قالب مدیریت مرکزی و مدیریت‌های محلی مثل شهرداری‌ها و همچنین بخش خصوصی است که اجرای احکام برنامه‌های توسعه را با تدوین برنامه‌های راهبردی خود بر عهده‌دارند.

بر اساس بررسی‌های به عمل آمده و به اذعان بسیاری از پژوهشگران، یکی از چالش‌ها و کمبودهای اصلی سیستم برنامه‌ریزی توسعه در ترکیه غفلت از نظارت و ارزیابی برنامه‌های توسعه است

۱ | مروری بر تحولات اقتصادی ترکیه

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

درسهای سیاستی برای اصلاح ساختار نظام ریزی و بودجه ریزی در ایران

بودجه شرکت‌های دولتی، بودجه سازمان‌های تأمین اجتماعی، بودجه شهرداری‌ها و ادارات محلی از بودجه دولت مرکزی کاملاً مجزا می‌باشد. در قوانین بودجه سنواتی، صرفاً بودجه دولت مرکزی آمده و بودجه شرکت‌های دولتی و مؤسسات تأمین اجتماعی و شهرداری‌ها ذیل قانون بودجه نبوده و در مجلس مورد بررسی قرار نمی‌گیرد. بودجه این نهادها در مجامع مربوط به شرکت‌ها و یا در مجالس شهرداری هر شهر مورد بررسی و تصویب قرار می‌گیرد.

۳- تصویب قانون مدیریت و نظارت مالی سال ۲۰۰۳:

- ارتباط نظام برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی از طریق پروگرام‌های میان‌مدت سه‌ساله و برنامه‌های راهبردی سازمان‌ها تقویت گردید.
- بودجه‌ریزی چندساله (۳ ساله) غلتان به عنوان راهبرد اصلی سیستم بودجه‌ریزی اتخاذ گردید.
- بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد به عنوان سیستم بودجه‌ریزی بخش عمومی تصریح و برای اجرا به همه دستگاه‌های عمومی ابلاغ گردید.

در سیستم بودجه‌ریزی دولت مرکزی ترکیه، شیوه تخصیص و پرداخت نقدینگی اعتبارات به دستگاه‌های مشمول توسط وزارت خزانه‌داری و مالیه صورت می‌گیرد. این پرداخت ماهانه بر اساس پیشرفت برنامه عملیاتی دستگاه صورت می‌گیرد.

فرآیند تهیه بودجه دولت مرکزی و تصویب آن در مجلس در حدود ۳ ماه و ۱۵ روز طول می‌کشد که در مقایسه با برخی کشورها، این بازه زمانی بسیار کوتاه است.

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

درسهای سیاستی برای اصلاح ساختار نظام ریزی و بودجه ریزی در ایران

در سیستم بودجه‌ریزی ترکیه، پروژه‌های عمرانی و جزئیات تفصیلی این پروژه‌ها به‌جای متن قانون بودجه در برنامه یک‌ساله سرمایه‌گذاری (عمرانی) دولت قرار می‌گیرد. آنچه در متن قانون درج می‌شود صرفاً اعتبارات عمرانی به تفکیک دستگاه‌های مشمول و همچنین فصول هزینه است. درحالی‌که در کشور ما پیوست اعتبارات تملک دارائی‌های سرمایه به صورت ریز و تفصیلی در مجلس مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد و به نظر می‌رسد در این فرآیند رویکرد سیاسی پروژه‌ها بر رویکرد فنی آن غلبه کرده و پروژه‌های فنی و عمرانی دولت امکان انحراف پیدا می‌کند.

یکی از نکات سیاستی مهم در سیستم بودجه‌ریزی ترکیه، پیش‌بینی ۲ درصد از اعتبارات هر سال در قانون بودجه به عنوان «اعتبارات ذخیره» یا یدک برای جبران کسری‌های احتمالی و یا موارد پیش‌بینی‌نشده در قانون بودجه است.

یکی از موضوعات سیاستی سیستم بودجه‌ریزی در ترکیه، شفافیت و اطلاع‌رسانی اهداف سند بودجه به تفکیک بخش‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی در قالب گزارشی مصور و ساده بنام «راهنمای بودجه شهروندان» برای اطلاع افکار عمومی است

از سال ۲۰۰۰ ترکیه با بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول و برای ارتقاء کیفیت مالیه عمومی، پروژه‌های مطالعاتی مشترکی را برای پیاده‌سازی بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد اجرا کرده است. همچنین در قالب پروژه‌هایی به‌خصوص با دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی-پژوهشی معتبر، کارشناسانی را جهت آموزش و تأمین نیروی انسانی موردنیاز اعزام نموده است.

۱ | مقدمه و کلیات

۲ | تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳ | حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴ | نظام بودجه ریزی

۵ | حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶ | درسهای سیاستی

پیشنهادها

- تدوین و تصویب قانون مدیریت مالی مدرن، به روز و البته شفاف بخش عمومی کشور.
- معماری نوین سیستم برنامه ریزی و بودجه ریزی و حاکمیت قانون به معنای واقعی در همه فرآیندهای تدوین، تصویب، اجرا و نظارت برنامه و بودجه.
- تعیین حدود مداخله عناصر حکمرانی بودجه در قانون و اجتناب از عملیات فراقانونی بودجه چه در مجلس و چه در دولت.
- تعیین تکلیف سیستم بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد و تلاش برای بهینه سازی آن از طریق سیستم بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد برنامه ای.
- تقویت ارتباط نظام برنامه-بودجه از طریق برنامه های میان مدت و برنامه های راهبردی سازمانی.
- چابک سازی و بازنگری سازمانی نهاد سازمان برنامه و بودجه، از طریق کاهش سازمان های وابسته به آن.
- تفکیک و خروج بودجه شرکت های دولتی و سازمان های تابعه از قانون بودجه عمومی کشور.
- بازنگری اساسی در طبقه بندی در ردیف های بودجه از دستگاهی به سیستم مبتنی بر برنامه خدمات عمومی کشور.
- استقرار واقعی و عملیاتی سیستم بودجه ریزی چندساله.

۱

مقدمه و کلیات

۲

تحولات نظام برنامه ریزی توسعه

۳

حکمرانی نظام برنامه ریزی

۴

نظام بودجه ریزی

۵

حکمرانی نظام بودجه ریزی

۶

درسهای سیاستی

۶۱

شهریور ماه ۱۴۰۳

با تشکر از حضار گرامی